

ΚΥΠΡΙΑΚΗ
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Εθνική Στρατηγική κατά της **διαφθοράς**

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ
ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΤΑΞΕΩΣ

Νοέμβριος 2017

ΓΤΠ 200/2017-150
ISBN 978-9963-50-466-4

Εκδόθηκε από το Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών
Σχεδιασμός: Άννα Κυριάκου
Εκτύπωση: Τυπογραφείο Κυπριακής Δημοκρατίας

Εθνική Στρατηγική κατά της **διαφθοράς**

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ
ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΤΑΞΕΩΣ

Νοέμβριος 2017

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΥΠΟΥΡΓΟΥ	5
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
A. ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ	9
A.1. ΔΙΑΦΘΟΡΑ	9
A.2. Η ΔΙΑΦΘΟΡΑ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ	9
A.3. ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ/ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ	11
A.3.1. Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ)	12
A.3.2. Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ)	12
A.3.3. Συμβούλιο της Ευρώπης	13
A.3.4. Διεθνής Ακαδημία Καταπολέμησης της Διαφθοράς (ΙΑCΑ)	14
A.3.5. Παγκόσμια Τράπεζα	14
A.4. ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ, ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΑΙ ΦΟΡΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ	15
A.4.1. ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΑΙ ΦΟΡΕΙΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ	15
A.4.1(i) Υπηρεσία Εσωτερικού Ελέγχου	17
A.4.1(ii) Νομική Υπηρεσία	18
A.4.1(iii) Γραφείο Επιτρόπου Διοικήσεως (Ombudsman)	19
A.4.1(iv) Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου	19
A.4.1(v) Αναθεωρητική Αρχή Προσφορών	20
A.4.1(vi) ΜΟ.Κ.Α.Σ-Μονάδα Καταπολέμησης Αδικημάτων Συγκάλυψης	22
A.4.1(vii) Ανεξάρτητη Αρχή Διερεύνησης Ισχυρισμών και Παραπόνων κατά της Αστυνομίας	25
A.4.1(viii) Συντονιστικός Φορέας κατά της Διαφθοράς	26
A.4.1(ix) Επιτροπή Θεσμών, Αξιών και Επιτρόπου Διοικήσεως της Βουλής	26
A.4.1(x) Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο	27
A.4.1(xi) Ηλεκτρονική διακυβέρνηση (e-governance)	27
A.4.1(xii) Κεντρική Αποθήκη Πληροφοριών	28
A.4.2. ΦΟΡΕΙΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ	28
A.4.2(i) Σύνδεσμος Εσωτερικών Ελεγκτών Κύπρου	28
A.4.2(ii) Παγκύπριος Δικηγορικός Σύλλογος	29
A.4.2(iii) Διεθνής Διαφάνεια-Κύπρος	29
A.4.2(iv) Πλατφόρμα Διαφάνεια Τώρα	30

Β. ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΣΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ	31
B.1. ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ	31
B.2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΣΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ	31
B.2.1. Έκθεση Ευρωπαϊκής Επιτροπής	32
B.2.2. GRECO	35
B.2.3. Μηχανισμός Αξιολόγησης της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά της Διαφθοράς	39
B.2.4. Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που περιλαμβάνει εμπειριστατωμένη επισκόπηση σχετικά με την πρόληψη και τη διόρθωση των μακροοικονομικών ανισορροπιών 2017	39
B.2.5. Seventeenth General Activity Report (2016) of GRECO, Anti-corruption trends, challenges and good practices in Europe & the United States of America (Adopted by GRECO 75, Strasbourg, 20-24 March 2017)	40
Γ. ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ	41
Γ.1. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	41
Γ.2. ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ	47
Γ.3. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	49
Γ.3.1. Πυλώνες Στρατηγικής	51
Γ.3.2. Ενδιάμεσοι στόχοι	54
Γ.4. ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ/ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ, ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	59
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	60

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΥΠΟΥΡΓΟΥ

Η διαφθορά αποτελεί αναμφισβήτητα ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα διεθνώς και η μη αντιμετώπισή της αποτελεί απειλή στα θεμέλια της οικονομίας και της δημοκρατίας κάθε κράτους.

Από την πρώτη στιγμή της ανάληψης της διακυβέρνησης του τόπου μέχρι και σήμερα, η Κυβέρνηση του Προέδρου της Δημοκρατίας κ. Νίκου Αναστασιάδη δείχνει δείγματα γραφής που αποδεικνύουν, με τον πιο ξεκάθαρο τρόπο ότι η αντιμετώπιση του φαινομένου της διαφθοράς στον τόπο μας αλλιάζει, και μάλιστα ριζικά.

Αρχής γενομένης από τις έρευνες για τα εγκλήματα που διαπράχθηκαν εις βάρος της οικονομίας της χώρας μας, στηρίξαμε και στηρίζουμε με κάθε τρόπο τις ανακριτικές αρχές στο δύσκολο έργο που έχουν να διεκπεραιώσουν. Η αποφασιστικότητά μας για πάταξη κάθε μορφής διαφθοράς είναι αυτή που επέτρεψε βέβαια να βγουν στη συνέχεια στην επιφάνεια υποθέσεις διαφθοράς.

Αναγνωρίζοντας το μέγεθος της διαφθοράς στον τόπο μας και λαμβάνοντας σοβαρά υπόψη τις συστάσεις ευρωπαϊκών και διεθνών οργανισμών, όπως η GRECO, ετοιμάσαμε, κατόπιν διαβούλευσης με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς, την Εθνική Στρατηγική κατά της Διαφθοράς. Προς επίτευξη του επιδιωκόμενου στόχου ακολουθήσαμε την ολιστική προσέγγιση, αφού το φαινόμενο της διαφθοράς είναι πολυδιάστατο και χρειάζεται συνδρομή από διάφορες υπηρεσίες για την αντιμετώπισή του.

Εάν επιθυμούμε να αντιμετωπίσουμε αποτελεσματικά το πρόβλημα της διαφθοράς, θα πρέπει όλοι μαζί, κοινωνία και εκτελεστική, νομοθετική και δικαστική εξουσία, να προχωρήσουμε με σταθερά βήματα και σταθερούς ρυθμούς. Η χάραξη της Στρατηγικής αποτελεί το πρώτο βήμα. Για να εφαρμοστεί η Στρατηγική χρειάζεται, εκτός από συντονισμένες δράσεις από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς, το θεσμικό υπόβαθρο για την υλοποίησή της, που αποτελείται κυρίως από το νομικό πλαίσιο.

Για να μπορέσουμε όμως να επιτύχουμε σε αυτό το δύσκολο έργο, χρειαζόμαστε τα απαραίτητα όπλα και τη συνεργασία όλων, γι' αυτό θεωρούμε ότι είναι πρωταρχικής σημασίας η εφαρμογή δράσεων στη βάση των στόχων που καθορίζονται στους πυλώνες της Στρατηγικής, τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα.

Ιωάνης Νικολάου

Υπουργός Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η διαφθορά συνιστά ένα σύνθετο και πολύπλευρο φαινόμενο με οικονομικές, κοινωνικές, πολιτικές και πολιτιστικές διαστάσεις, η οποία ενέχει σοβαρούς κινδύνους για την οικονομία και την κοινωνία στο σύνολό της, εμποδίζοντας την οικονομική ανάπτυξη, τη χρηστή διακυβέρνηση, τη δημοκρατία, την εμπιστοσύνη των πολιτών στους δημοκρατικούς θεσμούς και τις διαδικασίες, ενώ ταυτόχρονα βλάπτει την κοινωνική δικαιοσύνη και το κράτος δικαίου.

Το πολυδιάστατο κόστος της διαφθοράς επηρεάζει αρνητικά και βλάπτει όλους τους πολίτες με επίκεντρο τους κοινωνικά ασθενέστερους, αυξάνει τη φτώχεια και διευρύνει τις ανισότητες τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα.

Για να ελαχιστοποιηθούν οι κίνδυνοι διαφθοράς, απαιτείται η δημιουργία συνθηκών που να μην ευνοούν την ανάπτυξή της. Απαραίτητο συστατικό στοιχείο για τη δημιουργία ενός τέτοιου περιβάλλοντος είναι η πλήρης και ειλικρινής δέσμευση εκάστοτε κυβέρνησης για αποτελεσματική αντιμετώπιση του προβλήματος.

Η καταπολέμηση της διαφθοράς στην Κύπρο αποτελεί προτεραιότητα της παρούσας κυβέρνησης και αυτό διαφαίνεται και από το πρόγραμμα διακυβέρνησης του Προέδρου της Δημοκρατίας Νίκου Αναστασιάδη. Το δικαίωμα του πολίτη στην ασφάλεια είναι άρρηκτα συνυφασμένο με το δικαίωμα στη διαφάνεια, την ισονομία και τον δημοκρατικό έλεγχο. Η διαφθορά είναι ένα πρόβλημα που αφορά όλους, απαιτείται μηδενική ανοχή και συλλογική αντιμετώπιση.

Η έκταση του προβλήματος και οι υφιστάμενες συνθήκες επιβάλλουν την δημιουργία και την εφαρμογή ενός συγκροτημένου, ολοκληρωμένου σχεδίου Εθνικής Στρατηγικής κατά της Διαφθοράς.

Η κυπριακή κυβέρνηση έχει θεσπίσει ένα ισχυρό νομικό πλαίσιο για την καταπολέμηση της διαφθοράς και εργάζεται συνεχώς προκειμένου να βελτιώσει και να τροποποιήσει τους νόμους και τις διαδικασίες της, όμως οι δράσεις αυτές είναι περιστασιακές και μεμονωμένες και δεν προωθούνται μέσω σφαιρικής προσέγγισης. Τα πιο πάνω φανερώνουν την ανάγκη για αντιμετώπιση του προβλήματος της διαφθοράς με ολοκληρωμένη και συντονισμένη προσέγγιση σε κεντρικό επίπεδο, μέσω της διαμόρφωσης μιας ολοκληρωμένης εθνικής στρατηγικής, η οποία θα καλύπτει τόσο την πρόληψη, όσο και την καταστολή του φαινομένου.

Το Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως στο πλαίσιο του στρατηγικού του προγραμματισμού για το 2016-2018 έχει συμπεριλάβει μέσα στις προτεραιότητες του τη διαμόρφωση και εφαρμογή της Εθνικής Στρατηγικής κατά της Διαφθοράς. Ως εκ τούτου, με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου ημερομηνίας 9/9/2015 συστάθηκε ειδική επιτροπή υπό τον συντονισμό του Υπουργείου Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως, η οποία προέβη στην ετοιμασία της Εθνικής Στρατηγικής κατά της Διαφθοράς για την εκπαίδευση, την αποτροπή και την πρόληψη των φαινομένων διαφθοράς στην κοινωνία, στη δημόσια διοίκηση, καθώς και στον ιδιωτικό τομέα.

Στο πλαίσιο της ετοιμασίας της Στρατηγικής, η Επιτροπή έλαβε υπόψη της τις πρόνοιες των σχετικών Διεθνών Συμβάσεων για τη Διαφθορά, τις οποίες η Κύπρος έχει επικυρώσει, τις συστάσεις της GRECO, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των Ηνωμένων Εθνών, τις καλές πρακτικές άλλων χωρών, τις υφιστάμενες νομοθεσίες αλλά και τα πορίσματα των διαβουλεύσεων με φορείς από τον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα.

Η Εθνική Στρατηγική κατά της Διαφθοράς θα επιφέρει μεγαλύτερη συνοχή στις προσπάθειες της κυβέρνησης και θα διασφαλίσει ότι η μελλοντική δράση για την αντιμετώπιση της διαφθοράς θα είναι συλλογική και οργανωμένη.

Σκοπός της Στρατηγικής είναι:

- ▶ να καταδείξει το εύρος των τρεχουσών δραστηριοτήτων κατά της διαφθοράς μέσα από την ανάλυση της επικρατούσας κατάστασης,
- ▶ να εντοπίσει τις περιοχές υψηλού κινδύνου διαφθοράς και τα τρωτά σημεία επηρεασμού από πράξεις διαφθοράς τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα ούτως ώστε να δημιουργηθούν μηχανισμοί προληπτικής αντιμετώπισης και πάταξης,
- ▶ να αυξήσει τους μηχανισμούς προστασίας κατά των πράξεων διαφθοράς και να ενδυναμώσει τις ηθικές αρχές και αξίες σε βασικά θεσμικά όργανα,
- ▶ να αποκατασταθεί και να επαναποθετηθεί η πλήρης διαφάνεια αποσκοπώντας στην καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος, πράξεων δωροδοκίας, δεκασμού και συναφών πράξεων διαφθοράς, και
- ▶ να καθορίσει τις προτεραιότητες αλλά και να συντονίσει τις δράσεις στις οποίες θα προβεί η κυβέρνηση για αντιμετώπιση της διαφθοράς.

Πρέπει να καταστεί σαφές ότι η διαφθορά αποτελεί τη μεγαλύτερη απειλή για τη λειτουργία του κράτους και είναι αναγκαία η υποστήριξη όλων των αρμόδιων δημόσιων και ιδιωτικών φορέων στην καταπολέμηση της, μέσω της επιτυχημένης και συντονισμένης εφαρμογής ενός ολοκληρωμένου σχεδίου εθνικής στρατηγικής.

A. ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ

A.1. ΔΙΑΦΘΟΡΑ

Αναφορικά με τον ορισμό της διαφθοράς θα πρέπει να σημειωθεί ότι δεν υπάρχει ένας γενικά αποδεκτός όρος διεθνώς. Οι Συμβάσεις των Ηνωμένων Εθνών, του Συμβουλίου της Ευρώπης και του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) δεν ορίζουν την διαφθορά, αλλά καθορίζουν μια σειρά από σχετικά αδικήματα.

Στον οδηγό των Ηνωμένων Εθνών για την ανάπτυξη πολιτικών κατά της διαφθοράς (2003) αναφέρεται ότι «ορισμοί σχετικά με τη διαφθορά διαφέρουν από χώρα σε χώρα ανάλογα με την κουλτούρα, το νομικό σύστημα ή άλλους παράγοντες καθώς και τη φύση του προβλήματος». Αριθμός οργανισμών μεταξύ αυτών και η «Διεθνής Διαφάνεια» (Transparency International) ορίζουν την διαφθορά ως **«κατάχρηση μιας θέσης εξουσίας απ' αυτόν που την έχει προς ίδιον όφελος»**. Η Παγκόσμια Τράπεζα ορίζει ως «διεφθαρμένη πρακτική» το να προσφέρεις, να δίνεις, να λαμβάνεις ή να ζητάς άμεσα ή έμμεσα οτιδήποτε με αξία ώστε να επηρεάσεις με αντικανονικό τρόπο τις πράξεις ενός άλλου μέρους».

Διαφθορά είναι επίσης η εκμετάλλευση εξουσίας από κομματικούς και κυβερνητικούς παράγοντες, από υπαλλήλους και δημόσια πρόσωπα. Ο περί της Πρόληψης Διαφθοράς Νόμος (Κεφ. 161) ορίζει οποιαδήποτε πρόσωπα τα οποία άμεσα ή έμμεσα λαμβάνουν δώρα, ή αντιπαροχή ως κίνητρο ή αμοιβή για την τέλεση ή αποχή από τέλεση οποιασδήποτε πράξης.

Η διαφθορά εκδηλώνεται τόσο στον δημόσιο, όσο και στον ιδιωτικό τομέα και συγκεκριμένα από άτομα σε ανταγωνιστικές επιχειρήσεις. Υπάλληλοι μιας επιχείρησης συνεργάζονται με τον ανταγωνιστή και παρέχουν πληροφορίες και εμπορικά μυστικά και βιομηχανικά απόρρητα εξασφαλίζοντας μεγάλα οικονομικά οφέλη.

Η διαφθορά δεν είναι πλέον κάτι γενικό. Τα τελευταία χρόνια έχει απασχολήσει έντονα το συγκεκριμένο θέμα τόσο σε διεθνές όσο και σε εθνικό επίπεδο.

A.2. Η ΔΙΑΦΘΟΡΑ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Η πτωτική ή η ανοδική εξέλιξη της διαφθοράς είναι ένα από τα πιο σημαντικά στοιχεία που θα πρέπει να μελετηθούν για να εκτιμηθεί η σοβαρότητα της κατάστασης.

Το 2014 και 2015 συνολικά 867 Κύπριοι πολίτες συμμετείχαν σε έρευνα που πραγματοποιήθηκε από την Διεθνή Διαφάνεια – Κύπρου¹ μέσω διαδικτύου καθώς και μέσω συλλογής ιδιόχειρων ερωτηματολογίων.

¹ (2015) Αποτελέσματα ετήσιας έρευνας της οργάνωσης Διεθνής Διαφάνεια-Κύπρος για τις αντιλήψεις των Κυπρίων για τη διαφθορά. Διαθέσιμο στο <http://transparencycyprus.org>

Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων ήταν από τον ιδιωτικό τομέα. Σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνας, ένας στους δύο συμμετέχοντες στην έρευνα δήλωσε ότι είχε βιώσει περιστατικό διαφθοράς ενώ 4 από τους 5 συμμετέχοντες δήλωσαν ότι θα ήταν πρόθυμοι να αναφέρουν ένα τέτοιο περιστατικό. Το ένα τρίτο των συμμετεχόντων θα κατάγγελλε το περιστατικό διαφθοράς αναφέροντας το όνομα του ενώ οι υπόλοιποι θα το έπρατταν ανώνυμα.

Ποσοστό 83%, τόσο το 2014 όσο και το 2015, πιστεύει ότι η διαφθορά αποτελεί μείζον πρόβλημα. Μετά τα πρόσφατα σκάνδαλα που είδαν το φως της δημοσιότητας και αφορούσαν ειδικότερα θέματα τοπικής αυτοδιοίκησης προκύπτει με σαφήνεια η ανάγκη λήψης θετικών μέτρων προστασίας και αντιμετώπισης.

Το Ευρωβαρόμετρο που δημοσιοποιήθηκε τον Δεκέμβριο 2015² πραγματοποιήθηκε μέσω τηλεφωνικών συνεντεύξεων με δείγμα 7.996 άτομα από όλες τις χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκ των οποίων οι 180 συμμετέχοντες ήταν από την Κύπρο. Τα κυριότερα αποτελέσματα είναι τα ακόλουθα:

- ▶ Επτά στις δέκα εταιρείες (71%) δήλωσαν ότι η διαφθορά είναι ευρέως διαδεδομένη στη χώρα τους. Στην Κύπρο το ποσοστό ανέρχεται στο 93%.
- ▶ 52% των εταιρειών στην Κύπρο δήλωσαν ότι οι μίζες είναι το πιο ευρέως διαδεδομένο πρόβλημα. Σε σύγκριση με το 2013 υπάρχει αυξητική τάση στην αναφορά αυτή.
- ▶ 87% των εταιρειών στην Κύπρο συμφωνούν ότι η ευνοιοκρατία και η διαφθορά παρεμποδίζουν τον ανταγωνισμό στις επιχειρήσεις.
- ▶ 9 στις 10 εταιρείες θεωρούν ότι η δωροδοκία ή η κατάχρηση εξουσίας για προσωπικό όφελος μεταξύ των πολιτικών, των εκπροσώπων κομμάτων ή ανώτερων αξιωματούχων σε εθνικό επίπεδο είναι ευρέως διαδεδομένο. Πρώτη παρουσιάζεται η Ελλάδα με ποσοστό 91%, ακολουθεί η Κύπρος με ποσοστό 89% και η Ιταλία με 88%
- ▶ Ακολουθώντας τη Βουλγαρία και την Ελλάδα, στην Κύπρο το 85% συμφωνεί ότι η δωροδοκία και οι διασυνδέσεις είναι συχνά ο πιο εύκολος τρόπος για να αποκτήσουν συγκεκριμένες υπηρεσίες από τον δημόσιο τομέα.
- ▶ Σε 25 κράτη μέλη, εταιρείες τείνουν να πιστεύουν ότι τα χρήματα ή δώρα που αξίζουν από €1 μέχρι €50 αποτελούν δωροδοκία. Το 54% των εταιρειών στην Κύπρο συμπεριζείται την άποψη αυτή.
- ▶ Το 78% των εταιρειών στην Κύπρο αναφέρουν ότι η διαφθορά στις δημόσιες συμβάσεις που διαχειρίζονται από τις εθνικές ή τοπικές αρχές είναι ευρέως διαδεδομένη. Σε σύγκριση με το 2013, οι εταιρείες τείνουν να υποστηρίζουν περισσότερο αυτή την άποψη.

² European Commission (2015). Business Attitudes towards Corruption in the EU. Flash Eurobarometer 428: Report. Διαθέσιμο στο <http://ec.europa.eu/COMMFrontOffice/publicopinion/indexcfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/FLASH/surveyKy/2084>
Κωνσταντίνου, Μ. (2016). Η ευνοιοκρατία και η διαφθορά παρεμποδίζουν τον ανταγωνισμό στις επιχειρήσεις. *Ευρωκέρδος Οικονομικό και Επιχειρηματικό Περιοδικό*. Διαθέσιμο στο <http://www.eurokerdos.com>

- ▶ Στην ερώτηση ποιες πρακτικές θεωρούν ότι είναι περισσότερο διαδεδομένες, οι επικρατέστερες είναι:
 - μίζες
 - ευνοιοκρατία σε δημόσιους οργανισμούς
 - φοροδιαφυγή ή μη πληρωμή του ΦΠΑ
 - χρηματοδότηση πολιτικών κομμάτων με αντάλλαγμα δημόσιες συμβάσεις ή επιρροή στη χάραξη πολιτικής
 - ευνοιοκρατία στις επιχειρήσεις
 - δωροδοκία
 - προσφορά δώρου ή ταξιδιού σε αντάλλαγμα κάποιων υπηρεσιών.

A.3. ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ

Η διαφθορά δεν είναι ζήτημα μόνο ενός κράτους, αλλά διεθνές φαινόμενο, που επηρεάζει όλες τις κοινωνίες, και κατά συνέπεια τις οικονομίες. Οι οργανισμοί που ασχολούνται σήμερα με την αντιμετώπιση της διαφθοράς λειτουργούν σε:

- διεθνές επίπεδο,
- ευρωπαϊκό επίπεδο,
- εθνικό επίπεδο.

Η συσχέτιση της παγκοσμιοποίησης και της ανάπτυξης του παγκόσμιου καπιταλισμού με τη διαφθορά, οδήγησε στο κυρίαρχο πνεύμα της διεθνούς οικονομικής οργάνωσης, διεθνείς θεσμούς και οργανισμούς όπως η Παγκόσμια Τράπεζα, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, ο ΟΟΣΑ, ο Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή να θέσουν την αντιμετώπιση και καταπολέμηση του φαινομένου ως άμεση προτεραιότητα των πολιτικών τους, με αποτέλεσμα να είναι πλέον χιλιάδες οι μελέτες, τα άρθρα, οι ειδικές συλλογές, οι δείκτες, οι βάσεις δεδομένων, τα ερωτηματολόγια που συνδέουν την ανάλυση του φαινομένου.

Παράλληλα, έχει οδηγήσει στην υπογραφή διεθνών συνθηκών και στη δημιουργία οργάνων, εθνικών και διεθνών, για την καταπολέμησή της.

Οι διεθνείς και ευρωπαϊκοί οργανισμοί, στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων τους, έχουν δημιουργήσει συγκεκριμένους κανόνες καταπολέμησης της διαφθοράς. Έχουν προβεί στη σύσταση σωμάτων για την παρακολούθηση της εφαρμογής των κανόνων, καθώς και μηχανισμούς καθοδήγησης και παρακολούθησης της προόδου ανά χώρα με παράλληλη επιβολή ποινών σε περίπτωση παραβίασης ή μη εφαρμογής των κανόνων αυτών. Τα μέτρα που προτείνονται στις χώρες μέλη αποβλέπουν στη δημιουργία ενός όσο γίνεται ενιαίου για όλες τις χώρες και ισχυρού θεσμικού πλαισίου, καθώς και των απαιτούμενων προληπτικών και κατασταλτικών μηχανισμών.

Οι κυριότεροι από αυτούς τους οργανισμούς με τους οποίους η Κύπρος έχει κυρώσει τις σχετικές συμβάσεις ή τυγχάνει αξιολόγησης για τα θέματα της διαφθοράς είναι οι ακόλουθοι:

A.3.1. Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ)

Ο ΟΗΕ έχει αναπτύξει ένα Παγκόσμιο Πρόγραμμα εναντίον της Διαφθοράς (UN Global Programme against Corruption) στο πλαίσιο του Κέντρου για τη Διεθνή Πρόληψη του Εγκλήματος (Centre for the International Crime Prevention - CICP) του Γραφείου των Η.Ε. για τον Έλεγχο των Ναρκωτικών και της Πρόληψης του Εγκλήματος (UNODC), σε συνεργασία με το Ινστιτούτο των Η.Ε. για το Διασυνοριακό Έγκλημα και Έρευνα για τη Δικαιοσύνη (UN Interregional Crime and Justice Research Institute - UNICRI). Σκοπός του προγράμματος είναι να βοηθήσει τα κράτη μέλη στις προσπάθειές τους να χτίσουν μια ενιαία αντιμετώπιση και πρόληψη της διαφθοράς με το να αυξήσουν τους κινδύνους και το κόστος της κατάχρησης της εξουσίας για προσωπικά οφέλη.

Το Παγκόσμιο Πρόγραμμα εναντίον της Διαφθοράς σε διεθνές επίπεδο προωθεί τη διεθνή διαφάνεια και την υπευθυνότητα μέσω: (α) της εδραίωσης ενός μηχανισμού ελέγχου, (β) των διατάξεων που περιλήφθηκαν στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά της Διαφθοράς της 31.10.2003 και (γ) της υιοθέτησης συνεκτικών στρατηγικών από τη διεθνή κοινότητα, ώστε να καταπολεμηθεί η διαφθορά μέσω κοινών εμπειριών και πληροφοριών. Η Κύπρος έχει κυρώσει τη Σύμβαση με τον *περί της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά της Διαφθοράς (Κυρωτικό) Νόμο του 2008 (Ν. 25(III)/2008)*.

Η Σύμβαση αφορά την πρόληψη, την έρευνα και τη δίωξη της διαφθοράς, καθώς και τη δέσμευση, την κατάσχεση, τη δήμευση και την επιστροφή προϊόντων αξιόποινων πράξεων· περιλαμβάνει δε κανόνες για την παρεμπόδιση και την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, καθώς και κανόνες για τη λογιστική στον ιδιωτικό τομέα και για τη διαφάνεια και την ισότητα πρόσβασης όλων των υποψηφίων δημοσίων συμβάσεων προμηθειών και παροχής υπηρεσιών.

A.3.2. Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ)

Η ΕΕ ακολουθεί σφαιρική πολιτική κατά της διαφθοράς, αφενός ωθώντας τα θεσμικά όργανά της να λάβουν συγκεκριμένα μέτρα (συστήνοντας και συγκεκριμένα σώματα κατά της διαφθοράς σε ευρωπαϊκό επίπεδο) και να τα προωθήσουν στις χώρες μέλη της, και αφετέρου συμμετέχοντας η ίδια ή τα αρμόδια όργανά της σε συνεργασίες με άλλους διεθνείς οργανισμούς και φορείς, που έχουν στόχο την καταπολέμηση της διαφθοράς σε διεθνές επίπεδο.

Πέρα από τα μέτρα που έχει λάβει η ΕΕ και τα όργανά της για τη σφαιρική αντιμετώπιση του φαινομένου της διαφθοράς, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν επίσης οι προσπάθειες για συντονισμό των ενεργειών της ΕΕ με τις ΗΠΑ και όλους τους διεθνείς οργανισμούς για την καταπολέμηση της διαφθοράς.

Ο προϋπολογισμός της ΕΕ χρηματοδοτεί ένα ευρύ φάσμα προγραμμάτων και σχεδίων που βελτιώνουν τη ζωή των πολιτών εντός και εκτός της ΕΕ. Η κακή χρήση των πόρων που χορηγούνται από τον προϋπολογισμό της Ένωσης ή η αποφυγή της καταβολής φόρων, δασμών και εισφορών που τον χρηματοδοτούν πλήττουν άμεσα τους ευρωπαϊούς πολίτες και θέτουν σε κίνδυνο το ευρωπαϊκό οικοδόμημα.

Η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης (OLAF) είναι το μόνο όργανο της ΕΕ που έχει εντολή να εντοπίζει, να διερευνά και να αναπτύσσει πολιτική για την καταπολέμηση της διαφθοράς που διαπράττεται εις βάρος οργάνων της ΕΕ.

Η OLAF είναι ανεξάρτητη όσον αφορά τη διενέργεια των ερευνών. Ωστόσο, αποτελεί και μέρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, υπό την ευθύνη της Αντιπροέδρου, η οποία είναι αρμόδια για τον προϋπολογισμό και τους ανθρώπινους πόρους.

Η OLAF εκπληρώνει την αποστολή της:

- διενεργώντας ανεξάρτητες έρευνες για περιπτώσεις απάτης και διαφθοράς που αφορούν πόρους της ΕΕ, έτσι ώστε να εξασφαλίζει ότι τα χρήματα των ευρωπαίων φορολογουμένων διοχετεύονται σε προγράμματα που δημιουργούν θέσεις εργασίας και ανάπτυξη στην Ευρώπη,
- ενισχύοντας την εμπιστοσύνη των πολιτών στα θεσμικά όργανα της ΕΕ, μέσα από τη διερεύνηση σοβαρών παραπτώματων που διαπράττονται από το προσωπικό της ΕΕ και τα μέλη των θεσμικών οργάνων της ΕΕ,
- αναπτύσσοντας μια εύρωστη ευρωπαϊκή πολιτική για την καταπολέμηση της απάτης.

A.3.3. Συμβούλιο της Ευρώπης

Το Συμβούλιο της Ευρώπης (ΣΤΕ) είναι ένας διεθνής, διακυβερνητικός οργανισμός, ο οποίος αποτελείται σήμερα από 47 κράτη μέλη και εδρεύει στο Στρασβούργο, Γαλλία. Ιδρύθηκε το 1949 και οι σκοποί του είναι:

- να προστατεύει τα ανθρώπινα δικαιώματα, τον δημοκρατικό πλουραλισμό και το κράτος δικαίου,
- να προωθεί την ενημέρωση και να ενθαρρύνει την ανάπτυξη της ευρωπαϊκής πολιτιστικής ταυτότητας και ποικιλίας,
- να βρίσκει λύσεις σε προβλήματα που αντιμετωπίζει η ευρωπαϊκή κοινωνία (διακρίσεις μειονοτήτων, ξενοφοβία, ανοχή, περιβαλλοντική προστασία, ανθρώπινη κληνοποίηση, AIDS, ναρκωτικά, διασυννοριακό έγκλημα, κλπ.),
- να βοηθά στην εδραίωση της δημοκρατικής σταθερότητας στην Ευρώπη με το να υποστηρίζει την πολιτική, νομική και συνταγματική αναμόρφωση.

Στο πλαίσιο εργασιών του Συμβουλίου της Ευρώπης (ΣτΕ) έχει αναπτυχθεί ένας μηχανισμός ελέγχου, η ομάδα χωρών κατά της διαφθοράς, η GRECO³ ("Group of States Against Corruption") που βασίζεται, κυρίως, στις αρχές της αμοιβαίας αξιολόγησης σε θέματα διαφθοράς και διασφαλίζει τη σωστή εφαρμογή από τα κράτη μέλη των δύο διεθνών Συμβάσεων που έχουν υιοθετηθεί από την Επιτροπή των Υπουργών, δηλ. της Σύμβασης Ποινικής Νομοθεσίας σχετικά με την Διαφθορά και της Σύμβασης Αστικής Νομοθεσίας σχετικά με την Διαφθορά. Η Κύπρος έχει κυρώσει την Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Ποινικοποίηση της Διαφθοράς με τον *Κυρωτικό Νόμο Ν.23(III)/2000* και *Ν.22(III)2012*, καθώς και το Πρωτόκολλό της με τον *περί του Προσθέτου Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Ποινικοποίηση της Διαφθοράς (Κυρωτικός) Νόμο 22(III)/ 2006*.

A.3.4. Διεθνής Ακαδημία Καταπολέμησης της Διαφθοράς (IACA)

Η Διεθνής Ακαδημία κατά της Διαφθοράς ιδρύθηκε το 2010 και αποτελεί μια κοινή πρωτοβουλία κυρίως του UNODC, της Αυστριακής Κυβέρνησης και της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Καταπολέμησης της Απάτης (OLAF). Έχει καθεστώς διεθνούς οργανισμού και λειτουργεί ως ανεξάρτητος οργανισμός πρόληψης. Σκοπός της είναι η σε βάθος μελέτη της διαφθοράς και των πρακτικών αντιμετώπισής της και λειτουργεί ως ανεξάρτητο κέντρο έρευνας και εξειδίκευσης για εκπαίδευση, επιμόρφωση, παροχή τεχνογνωσίας και ανάπτυξη συνεργασιών στον τομέα της καταπολέμησης της διαφθοράς.

Η Κύπρος υπέγραψε τη Συμφωνία για την ίδρυση της Διεθνούς Ακαδημίας κατά της Διαφθοράς (IACA), η οποία κυρώθηκε με τον *περί της Συμφωνίας για την Ίδρυση της Διεθνούς Ακαδημίας κατά της Διαφθοράς ως Διεθνούς Οργανισμού (Κυρωτικό) Νόμο του 2011 (Ν.19(III)/2011)* και από τις 13/10/2011 η Κύπρος θεωρείται μέλος της IACA.

A.3.5. Παγκόσμια Τράπεζα

Η Παγκόσμια Τράπεζα, πρωτοστατεί στον αγώνα κατά της διαφθοράς, δίνοντας έμφαση στις διαστάσεις της διαφθοράς που πλήττει κυρίως την οικονομία και τη χρηστή διακυβέρνηση των χωρών. Για τους σκοπούς αυτούς, έχει εκπονήσει στρατηγικές και σχέδια δράσης παράλληλα με δείκτες αξιολόγησης της προόδου αυτών, ώστε να είναι σε θέση να παρακολουθεί και να επιφέρει τις αναγκαίες διορθωτικές κινήσεις στα σχέδιά της και κατόπιν να προτείνει την εφαρμογή τους στα κράτη που επιβλέπει.

³ Βλέπε σελίδα 35

A.4. ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ, ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΑΙ ΦΟΡΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

A.4.1. ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΑΙ ΦΟΡΕΙΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ

Έχοντας στόχο η Διεύθυνση κάθε Υπουργείου/Τμήματος/Υπηρεσίας να περιορίσει ή/και να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά κάθε μορφής κίνδυνο που μπορεί να αποτρέψει έναν οργανισμό να επιτύχει τους στρατηγικούς του στόχους, εφαρμόζονται τρία διακριτά επίπεδα ελέγχου που αφορούν τις **εσωτερικές διαδικασίες ελέγχου** (internal controls), τον **εσωτερικό έλεγχο** (internal audit) και τον **εξωτερικό έλεγχο** (external control), συμβάλλοντας στην καλή διακυβέρνηση ενός οργανισμού, προωθώντας τη συμμόρφωση με τη νομιμότητα και τη βελτίωση της διαφάνειας, της λογοδοσίας και των διαδικασιών διαχείρισης και ελέγχου.

- ▶ Το πρώτο επίπεδο ελέγχου περιλαμβάνει όλες τις εσωτερικές διαδικασίες ελέγχου που έχει σχεδιάσει ένα Υπουργείο/Τμήμα/Υπηρεσία και εφαρμόζει επί καθημερινής βάσης. Η προϊστάμενη αρχή είναι επομένως αποκλειστικά υπεύθυνη για την εφαρμογή των πλέον κατάλληλων διαδικασιών ελέγχου για την πρόληψη και εντοπισμό λαθών που περιλαμβάνουν για παράδειγμα τον λογιστικό έλεγχο ενός τιμολογίου προτού αυτό προωθηθεί για πληρωμή.
- ▶ Το δεύτερο επίπεδο ελέγχου περιλαμβάνει τις υποστηρικτικές λειτουργίες που συνδέονται με την παρακολούθηση των εσωτερικών διαδικασιών ελέγχου και της διαχείρισης κινδύνων. Η δεύτερη γραμμή άμυνας είναι ανεξάρτητη, καθώς τα άτομα που την στελεχώνουν δεν κατέχουν άλλη λειτουργική εξουσία ή ευθύνη.
- ▶ Ο εσωτερικός έλεγχος, ως τρίτο επίπεδο ελέγχου, αποτελεί μια ανεξάρτητη, αντικειμενική, ασφαλιστική και συμβουλευτική δραστηριότητα σχεδιασμένη να προσθέτει αξία και να βελτιώνει τις λειτουργίες ενός οργανισμού. Γενικότερα, ο εσωτερικός έλεγχος βοηθά έναν οργανισμό να επιτύχει τους στόχους του, αξιολογώντας με μια συστηματική και μεθοδική προσέγγιση τις διαδικασίες διαχείρισης των κινδύνων, του συστήματος εσωτερικών διαδικασιών ελέγχου και της διακυβέρνησης του οργανισμού, διατυπώνοντας προτάσεις για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητάς τους. Ο εσωτερικός έλεγχος διενεργείται μέσω επαγγελματικής προσέγγισης που αποσκοπεί στην αξιολόγηση του περιβάλλοντος ελέγχου ενός οργανισμού και των κινδύνων που αντιμετωπίζει, και οι οποίοι δύναται να τον αποτρέψουν από το να επιτύχει τους στόχους του. Η εν λόγω αξιολόγηση γίνεται σε συνεχή βάση με απώτερο σκοπό την ενδυνάμωση του περιβάλλοντος ελέγχου, των λειτουργιών και διαδικασιών, την αποφυγή λαθών, αναποτελεσματικών πρακτικών και διαδικασιών.

Το Υπουργικό Συμβούλιο με αποφάσεις του με αρ. 75.481 και 76.025 στις 10/07/2013 και 06/11/2013 αντίστοιχα, έδωσε κατευθυντήριες γραμμές για δημιουργία και λειτουργία Μονάδων/Διευθύνσεων Εσωτερικών Ελέγχου σε όλα τα υπουργεία. Η τελική μορφή αυτών των αποφάσεων εξελίχθηκε με την ψήφιση του περί της Δημοσιονομικής Ευθύνης και του Δημοσιονομικού Πλαισίου Νόμου 20(Ι)/2014, όπου στο άρθρο 80 γίνεται ρητή αναφορά στην εφαρμογή και λειτουργία συστήματος εσωτερικού ελέγχου σε κάθε οικονομικό φορέα/υπουργείο. Οι Μονάδες αυτές, τελούν υπό την εποπτεία του οικείου Υπουργού και η σύστασή τους ανταποκρίνεται στο αίτημα για ουσιαστικές διαρθρωτικές αλλαγές στη δημόσια διοίκηση και βελτίωση της διακυβέρνησης. Έχει επίσης σκοπό την υποστήριξη και έγκαιρη πληροφόρηση του Υπουργού, με υποβολή εκθέσεων και παροχή συμβουλών, με στόχο την εύρυθμη, αποτελεσματική και αποδοτική λειτουργία του Υπουργείου και την ικανοποίηση των στόχων που τίθενται. Ευθύνη των Μονάδων/Ομάδων είναι η άσκηση πρωτοβάθμιου προληπτικού αλλά και κατασταλτικού διαχειριστικού, οικονομικού, διοικητικού και τεχνικού ελέγχου, όπου αυτό κριθεί σκόπιμο, με τρόπο που να συμπληρώνει και να βελτιώνει τον πρωτοβάθμιο έλεγχο που ήδη διενεργείται από τα Λογιστήρια κάθε Υπουργείου. Περαιτέρω, το Υπουργικό Συμβούλιο με απόφασή του με αρ. 81.770B ημερομηνίας 12/12/2016 ενέκρινε την αναθεώρηση του πλαισίου που διέπει τη σύσταση και τη λειτουργία των Μονάδων Ελέγχου σε όλα τα Υπουργεία μέσω της υιοθέτησης του «Μοντέλου των Τριών Γραμμών Αμύνης».

- ▶ Ο εξωτερικός έλεγχος, ως τέταρτο επίπεδο ελέγχου, διενεργείται από την Ελεγκτική Υπηρεσία του Κράτους και εκτείνεται σε ελέγχους πέραν από τους λογιστικούς. Καλύπτει επίσης τον τομέα της αποτελεσματικής διαχείρισης των ελεγχόμενων οργανισμών καθώς επίσης και τη διενέργεια ελέγχων τεχνικής φύσεως. Η Ελεγκτική Υπηρεσία της Κυπριακής Δημοκρατίας είναι υπεύθυνη για τον έλεγχο όλων των πληρωμών και των εξόδων, ενώ έχει επίσης τη δυνατότητα, μέσω της εντολής που έχει λάβει, να ελέγχει όλους τους λογαριασμούς εκ μέρους της Κυβέρνησης. Ο Γενικός Ελεγκτής υποβάλλει ετήσιες εκθέσεις στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας ο οποίος, εν συνεχεία, τις παρουσιάζει στο Κοινοβούλιο. Οι εξουσίες και τα καθήκοντα του Γενικού Ελεγκτή πηγάζουν από το Σύνταγμα (άρθρα 115-117). Ο Γενικός Ελεγκτής, με βάση τόσο την εξουσία που του παρέχεται από το Σύνταγμα, όσο και την εξουσία που του παρέχουν άλλοι νόμοι, διεξάγει έλεγχο στην Κεντρική Κυβέρνηση, Ημικρατικούς Οργανισμούς (*Οι περί Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου (Έλεγχος Λογαριασμών) Νόμοι του 1983 έως 2007*), Αρχές Τοπικής Διοίκησης (*οι Περί Δήμων Νόμοι του 1985 μέχρι 1997 και ο Περί Κοινοτήτων Νόμος αρ. 86(Ι)/99*), Ειδικά Ταμεία και άλλους οργανισμούς. Επίσης, για σκοπούς ελέγχου, έχει την εξουσία να ζητά πληροφορίες και στοιχεία από λήπτες χορηγιών, δανείων ή εγγυήσεων από δημόσια ταμεία (*Ο περί της Καταθέσεως Στοιχείων και Πληροφοριών στο Γενικό Ελεγκτή της Δημοκρατίας και στη Βουλή των Αντιπροσώπων Νόμος 113(Ι)/2002*). Σύμφωνα με το άρθρο 4 του Νόμου 113(Ι)/2002, οι Υπουργοί, οι δημόσιοι υπάλληλοι, οι πρόεδροι, τα μέλη των Συμβουλίων και

οι υπάλληλοι των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, οι δήμαρχοι, οι κοινοτάρχες, τα μέλη των δημοτικών και κοινοτικών συμβουλίων και οι υπάλληλοί τους, οι αξιωματούχοι κ.ο.κ. έχουν υποχρέωση και οφείλουν συμμορφώνονται με τις οδηγίες του Γενικού Ελεγκτή παρέχοντας σε αυτόν όλες τις πληροφορίες και στοιχεία που ζητά και να μην υποκινούν οποιοδήποτε πρόσωπο στην κατακράτηση, αποσιώπηση ή απόκρυψη στοιχείων ή πληροφοριών ή στην παροχή ψευδών πληροφοριών ή στοιχείων ή εξηγήσεων ή στην απόκρυψη της αλήθειας.

A.4.1(i) Υπηρεσία Εσωτερικού Ελέγχου

Αναγνωρίζοντας την αναγκαιότητα για εκσυγχρονισμό της Δημόσιας Υπηρεσίας, και λαμβάνοντας υπόψη το ανταγωνιστικό περιβάλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και τις νέες απαιτήσεις που επιβάλλονταν από τις αρχές της καλής διακυβέρνησης, η Κυπριακή Δημοκρατία θέσπισε τον Ιούλιο 2003 τον *περί Εσωτερικού Ελέγχου Νόμο (Ν. 114(I)/2003)*, βάσει του οποίου ιδρύθηκε η ανεξάρτητη **Υπηρεσία Εσωτερικού Ελέγχου** της Δημοκρατίας, της οποίας προϊστάται ο **Έφορος Εσωτερικού Ελέγχου**. Η Υπηρεσία αποτελεί την κεντρική αρχή για τη διενέργεια εσωτερικού ελέγχου στις κρατικές υπηρεσίες και έχει διενεργήσει με επιτυχία τα τελευταία χρόνια σε διάφορα υπουργεία/τμήματα/υπηρεσίες της Δημόσιας Υπηρεσίας ελέγχους που έχουν καταλήξει σε σειρά εποικοδομητικών συστάσεων προς τις αρμόδιες Διευθύνσεις της για την εφαρμογή των κατάλληλων διαδικασιών όσον αφορά τα συστήματα διαχείρισης και ελέγχου. Μέσα στο πλαίσιο των πιο πάνω ελέγχων, η Υπηρεσία έχει επιτύχει σημαντικές καινοτομίες και επιτεύγματα μέσω της διενέργειας ελέγχων σε οριζόντια θέματα, τα οποία άπτονται της αρμοδιότητας είτε αριθμού Κρατικών Υπηρεσιών είτε ακόμη του συνόλου της Δημόσιας Υπηρεσίας καθώς και της διενέργειας εξειδικευμένων ελέγχων σε θέματα ασφάλειας μηχανογραφικών συστημάτων που αποσκοπούν στη θωράκιση και ενδυνάμωση των συστημάτων πληροφορικής.

Η Υπηρεσία, έχοντας επίσης αναγνωρίσει την ανάγκη ενδυνάμωσης της γενικότερης προσπάθειάς της για παροχή υψηλής ποιότητας υπηρεσιών προς τον Δημόσιο Τομέα, προχώρησε σε εκσυγχρονισμό του στρατηγικού της σχεδιασμού εφαρμόζοντας σε πιλοτικό στάδιο κατά τα έτη 2011-2012 τη δημιουργία δύο αποκεντρωμένων μονάδων εσωτερικού ελέγχου στα Υπουργεία Παιδείας και Πολιτισμού και Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού. Η εφαρμογή του πιλοτικού αυτού προγράμματος στέφθηκε με απόλυτη επιτυχία αφού προέκυψαν ουσιαστικά και πρακτικά οφέλη προς τις Γενικές Διευθύνσεις των δύο πιο πάνω Υπουργείων. Η ενέργεια αυτή αποτελεί τη βάση για την αξιολόγηση της μελλοντικής δημιουργίας ξεχωριστών μονάδων εσωτερικού ελέγχου στο κάθε Υπουργείο που θα υπάγονται στην κεντρική ανεξάρτητη Υπηρεσία Εσωτερικού Ελέγχου και η οποία θα συντονίζει και θα κατευθύνει τις κατά τόπους μονάδες εσωτερικού ελέγχου όσον αφορά τα πρότυπα, τη μεθοδολογία του εσωτερικού ελέγχου και τις βέλτιστες πρακτικές.

Μέσω νέων θεσμικών ρυθμίσεων (Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου με αριθμό 75481 ημερομηνίας 10/07/2013 και αριθμό 76025 ημερομηνίας 06/11/2013), από τον Φεβρουάριο 2014 κάθε οικονομικός

φορέας (υπουργεία, τμήματα, φορείς συνταγματικών εξουσιών και υπηρεσιών και ανεξάρτητα γραφεία, που περιλαμβάνονται στον Προϋπολογισμό της Δημοκρατίας) προβαίνει στις απαραίτητες διευθετήσεις για εφαρμογή και λειτουργία συστήματος εσωτερικού ελέγχου για τις δραστηριότητες που είναι υπό την ευθύνη του.

A.4.1(ii) Νομική Υπηρεσία

Η Νομική Υπηρεσία της Δημοκρατίας είναι ανεξάρτητη Υπηρεσία. Ο Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας διορίζεται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, επιλεγόμενος μεταξύ νομομαθών ανώτατου επαγγελματικού και ηθικού επιπέδου. Υπηρετεί μέχρι το 68ο έτος της ηλικίας του, υπό τους ίδιους όρους όπως και οι Δικαστές του Ανωτάτου Δικαστηρίου και δεν απολύεται παρά μόνο υπό τους όρους και κατά τον τρόπο που απολύονται οι Δικαστές του Ανωτάτου Δικαστηρίου.

Ο Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας έχει εξουσία κατά την κρίση του προς το δημόσιο συμφέρον να κινεί, διεξάγει, επιλαμβάνεται και συνεχίζει ή διακόπτει οποιαδήποτε διαδικασία ή διατάσσει δίωξη εναντίον οποιουδήποτε προσώπου στη Δημοκρατία για οποιοδήποτε αδίκημα. Η εξουσία αυτή μπορεί να ασκείται από τον Γενικό Εισαγγελέα της Δημοκρατίας είτε αυτοπροσώπως είτε μέσω υπαλλήλων που υπάγονται σε αυτόν και ενεργούν υπό και σύμφωνα με τις οδηγίες του.

Σύμφωνα με το άρθρο 6 του *περί Πρόληψης Διαφθοράς Νόμου (Κεφ.161)* δεν εγείρεται δίωξη για αδίκημα χωρίς τη συγκατάθεση του Γενικού Εισαγγελέα. Περαιτέρω, ο Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας δύναται να εξουσιοδοτήσει οποιοδήποτε πρόσωπο, το οποίο θεωρεί κατάλληλο, να διεξάγει ανακρίσεις σε σχέση με τη διάπραξη οποιουδήποτε ποινικού αδικήματος⁴.

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τον *περί Ερευνητικών Επιτροπών Νόμο (Κεφ.44)*, εάν διαφανεί ότι στα προς διερεύνηση ζητήματα εμπλέκονται ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας ή Υπουργός ή αξιωματούχος που διορίζεται σύμφωνα με τις διατάξεις του Συντάγματος από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας ή το Υπουργικό Συμβούλιο, ο Γενικός Εισαγγελέας ή το Υπουργικό Συμβούλιο έχει την εξουσία να διορίζει με Διάταγμα, Ερευνητική Επιτροπή, που να αποτελείται από τρεις ή περισσότερους Επιτρόπους, για να εξετάζει τέτοια ζητήματα και να αναφέρει για αυτά στον Γενικό Εισαγγελέα της Δημοκρατίας ή στο Υπουργικό Συμβούλιο, ανάλογα με την περίπτωση.

Ο Βοηθός Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας διορίζεται, όπως και ο Γενικός Εισαγγελέας, από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και δεν απολύεται παρά μόνο υπό τους όρους και κατά τον τρόπο που απολύονται οι Δικαστές του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Ο Βοηθός Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας έχει την εξουσία και ασκεί τις υπηρεσίες και τα καθήκοντα τα οποία κανονικά εμπíπτουν στην αρμοδιότητα του αξιώματός του. Επίσης μπορεί να ασκεί κάθε εξουσία, υπηρεσία ή καθήκον που το Σύνταγμα ή οι Νόμοι έχουν εμπιστευθεί στον Γενικό Εισαγγελέα της Δημοκρατίας, υποκείμενος στις οδηγίες του Γενικού

⁴ Άρθρο 4(2) του Περί Ποινικής Δικονομίας Νόμου (Κεφ.155).

Εισαγγελέα της Δημοκρατίας. Ο Βοηθός Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας αναπληρώνει τον Γενικό Εισαγγελέα της Δημοκρατίας κατά την ενάσκηση των καθηκόντων του σε περίπτωση απουσίας ή πρόσκαιρου κωλύματος αυτού.

A.4.1(iii) Γραφείο Επιτρόπου Διοικήσεως (Ombudsman)

Το Γραφείο Επιτρόπου Διοικήσεως είναι το κυπριακό γραφείο του Συνηγόρου του πολίτη (Ombudsman) και συστάθηκε το 1991 με τον *περί του Επιτρόπου Διοικήσεως Νόμο του 1991 (Ν.3/1991)*, όπως τροποποιήθηκε μεταγενέστερα. Ο Συνήγορος του πολίτη (Ombudsman) διορίζεται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, με εισήγηση του Υπουργικού Συμβουλίου και τη σύμφωνη απόφαση της πλειοψηφίας της Βουλής. Ο Επίτροπος Διοικήσεως εκδίδει ετήσιες εκθέσεις, οι οποίες σε γενικές γραμμές επικεντρώνονται στην αθέμιτη συμπεριφορά της Αστυνομίας, την αντιμετώπιση ασθενών, τους αιτούντες άσυλο και τους αλλοδαπούς εργαζομένους, καθώς επίσης και σε θέματα ισότητας στον χώρο εργασίας.

A.4.1.(iv) Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου

Η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου (ΚΤΚ) ιδρύθηκε το 1963 σύμφωνα με τον *Περί Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου Νόμο 48/1963* και τα σχετικά άρθρα του Συντάγματος της Κυπριακής Δημοκρατίας. Σήμερα, η ΚΤΚ διέπεται από τον *Περί της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου Νόμο 138(I)/2002*, όπως εκάστοτε έχει τροποποιηθεί (από τώρα και στο εξής «περί της ΚΤΚ Νόμος»).

Η ΚΤΚ είναι η αρμόδια εποπτική αρχή για τα πιστωτικά ιδρύματα (ΠΙ), τα ιδρύματα πληρωμών, τα ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος, τα ανταλλακτήρια συναλλάγματος, τις εταιρείες χρηματοδοτικής μίσθωσης και τις εταιρείες εξαγοράς πιστώσεων που δραστηριοποιούνται στην Κύπρο.

Από την έναρξη λειτουργίας του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού (ΕΕΜ) στις 4 Νοεμβρίου 2014, ένα σημαντικό μέρος των εποπτικών καθηκόντων της ΚΤΚ σε σχέση με τα πιστωτικά ιδρύματα ανατέθηκαν στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) σύμφωνα με τις διατάξεις του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1024/2013. Ο ΕΕΜ, στον οποίο συμμετέχει και η ΚΤΚ, περιλαμβάνει την ΕΚΤ και τις εθνικές αρμόδιες αρχές των συμμετεχόντων κρατών μελών της ΕΕ.

Περαιτέρω, σύμφωνα με το άρθρο 59(1)(α) των *περί της Παρεμπόδισης και Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες Νόμων του 2007 έως 2016*, η ΚΤΚ είναι η αρμόδια εποπτική αρχή για την εφαρμογή των προνοιών της νομοθεσίας σε σχέση με χρηματοοικονομικές δραστηριότητες για τα ΠΙ, τα ιδρύματα πληρωμών, τα ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος και τα εποπτευόμενα από την ΚΤΚ πρόσωπα σε σχέση με τις δραστηριότητες που καθορίζονται στον περί της ΚΤΚ Νόμο ή σε οποιοδήποτε άλλο νόμο και για τις οποίες η ΚΤΚ ασκεί εποπτεία. Σχετικά, η ΚΤΚ εξέδωσε τον Δεκέμβριο 2013 την Οδηγία προς τα ΠΙ για την Παρεμπόδιση του Ξεπλύματος Παράνομου Χρήματος και Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας, η οποία αναφέρεται αναλυτικά στον τρόπο εφαρμογής των

διατάξεων του Νόμου, καθώς επίσης και σειρά κατευθυντήριων γραμμών επί βασικών θεματικών ενοτήτων, όπως είναι οι διαδικασίες προσδιορισμού ταυτότητας και τα μέτρα δέουσας επιμέλειας ως προς τους πελάτες, η συνεχής παρακολούθηση των λογαριασμών και των συναλλαγών, τα πολιτικώς εκτεθειμένα πρόσωπα, φορολογικά αδικήματα, τα οποία αποτελούν γενεσιουργό αδίκημα για σκοπούς ξεπλύματος παράνομου χρήματος και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, καθώς και τα συστήματα διαχείρισης των κινδύνων που συνδέονται με το ξέπλυμα παράνομου χρήματος και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Τον Απρίλιο 2016, η ΚΤΚ εξέδωσε τροποποίηση της Οδηγίας προς τα ΠΙ.

A.4.1(v) Αναθεωρητική Αρχή Προσφορών

Για σκοπούς εναρμόνισης με την πράξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τίτλο «Οδηγία 2014/24/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26ης Φεβρουαρίου 2014 σχετικά με τις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων και την κατάργηση της Οδηγίας 2004/18/ΕΚ», θεσπίστηκε ο *περί της Ρύθμισης των Διαδικασιών Σύναψης Δημοσίων Συμβάσεων και για Συναφή Θέματα Νόμος του 2016 (73(Ι)/2016)*, σκοπός του οποίου είναι η θέσπιση κανόνων για τις διαδικασίες σύναψης συμβάσεων που πραγματοποιούνται από αναθέτουσες αρχές για δημόσιες συμβάσεις και για διαγωνισμούς μελετών.

Το Υπουργικό Συμβούλιο, ασκώντας τις εξουσίες που του παρέχουν τα άρθρα 57 και 93 του πιο πάνω αναφερόμενου Νόμου, εξέδωσε Κανονισμούς⁵ αναφορικά με τη διαχείριση και την εκτέλεση δημοσίων συμβάσεων και τον διορισμό συντονιστή της σύμβασης, οι οποίοι μεριμνούν για την εύρυθμη και αποτελεσματική διαχείριση κάθε σύμβασης και για τη διασφάλιση των συμφερόντων της αναθέτουσας αρχής.

Η Αναθεωρητική Αρχή Προσφορών έχει εγκαθιδρυθεί δυνάμει του *Νόμου 101(Ι)/2003*⁶. Η έναρξη της ισχύος του Νόμου και κατά συνέπεια η έναρξη λειτουργίας της Αναθεωρητικής Αρχής Προσφορών έγινε την 1η Απριλίου 2004. Το Μέρος IV του *Νόμου 101(Ι)/2003* προνοούσε για τη δημιουργία της Αρχής και η Κ.Δ.Π. 745/2003 καθόριζε τις λεπτομέρειες λειτουργίας της. Στις 19 Νοεμβρίου 2010 ψηφίστηκε ο *Νόμος 104(Ι)/2010*⁷ ο οποίος αντικατέστησε τόσο τον *Νόμο 101(Ι)/2003* όσο και την Κ.Δ.Π. 745/2003.

Η Αναθεωρητική Αρχή Προσφορών είναι αρμόδια για την εξέταση των δημοσίων συμβάσεων. Η Αρχή έχει την εξουσία να επιβεβαιώνει ή να ακυρώνει αποφάσεις ανάθεσης με βάση τη δεδομένη εξουσία/τη συμμόρφωση των επιχειρήσεων με τις διατάξεις των περί προμηθειών νόμων και κανονισμών. Παρόλα αυτά, οι συμμετέχοντες στους διαγωνισμούς μπορούν να κάνουν αίτηση για δικαστική εξέταση του διαγωνισμού αντί του ελέγχου που διενεργείται από την Αρχή Εξέτασης Διαγωνισμών. Άλλες αρχές που

⁵ Κ.Δ.Π. 138/2016 Οι Περί της Διαχείρισης της Εκτέλεσης Δημοσίων Συμβάσεων και των Διαδικασιών Αποκλεισμού των Οικονομικών Φορέων από Διαδικασίες Σύναψης Συμβάσεων Κανονισμοί

⁶ Ο περί της Σύναψης Συμβάσεων (Προμήθειες, Έργα και Υπηρεσίες) Νόμος του 2003

⁷ Ο περί των Διαδικασιών Προσφυγής στον Τομέα της Σύναψης των Δημοσίων Συμβάσεων Νόμος του 2010

ασχολούνται με τις δημόσιες συμβάσεις είναι η Αρμόδια Αρχή Δημοσίων Προμηθειών, η Ελεγκτική Υπηρεσία της Κυπριακής Δημοκρατίας και η Υπηρεσία Εσωτερικού Ελέγχου.

Η Διεύθυνση Δημοσίων Συμβάσεων του Γενικού Λογιστηρίου της Δημοκρατίας έχει οριστεί ως η αρμόδια αρχή για τις δημόσιες συμβάσεις αποτελώντας το επίσημο ανεξάρτητο σημείο επαφής για πληροφόρηση κάθε ενδιαφερομένου φορέα στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων και διασφαλίζει την ακεραιότητα των διαδικασιών ενισχύοντας έτσι την εμπιστοσύνη των εμπλεκομένων.

Οι κύριες δραστηριότητες που αναλαμβάνει αφορούν:

- Την εκπροσώπηση της Κύπρου στις αρμόδιες επιτροπές της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπου καθορίζεται η πολιτική για τις δημόσιες συμβάσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο.
- Την εναρμόνιση του εθνικού νομοθετικού πλαισίου με τις Ευρωπαϊκές Οδηγίες στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων και την εκπλήρωση άλλων υποχρεώσεων που απορρέουν για τη Δημοκρατία στα θέματα δημοσίων συμβάσεων.
- Την παρακολούθηση της εφαρμογής των Κοινοτικών Οδηγιών και της Κυπριακής Νομοθεσίας από τις αναθέτουσες αρχές, με τη διενέργεια ελέγχων με γνώμονα τη διασφάλιση των βασικών αρχών της διαφάνειας και της ίσης μεταχείρισης που διέπουν τις δημόσιες συμβάσεις.
- Την ενημέρωση όλων των αναθετουσών αρχών σχετικά με τις ανακοινώσεις και τους κανονισμούς που εκδίδονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων καθώς επίσης και τις αποφάσεις των δικαστηρίων που επηρεάζουν την εφαρμογή του νομοθετικού πλαισίου.
- Την ετοιμασία και έκδοση εγκυκλίων, ενημερωτικών δελτίων και εγχειριδίων προς τις αναθέτουσες αρχές του Κράτους, τους Οργανισμούς Δημοσίου Δικαίου και τις Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης που παρέχουν καθοδήγηση για την σωστή εφαρμογή της νομοθεσίας και την υιοθέτηση βέλτιστων πρακτικών.
- Τον καθορισμό πολιτικής αγορών, καθοδηγώντας τις αναθέτουσες αρχές σε θέματα δημοσίων συμβάσεων, που είτε δεν καλύπτονται υποχρεωτικά από την νομοθεσία είτε για τα οποία η νομοθεσία δεν είναι περιοριστική.
- Τον έλεγχο των διαδικασιών και την έκδοση πιστοποιητικών συμβατότητας με το νομοθετικό πλαίσιο για συμβάσεις που συγχρηματοδοτούνται από Ευρωπαϊκά ταμεία.
- Την υποστήριξη προς τις αναθέτουσες αρχές και τους οικονομικούς φορείς, παρέχοντας συμβουλές και οδηγίες για τη σωστή και αποτελεσματική εφαρμογή της νομοθεσίας με βάση τις βέλτιστες πρακτικές, καθώς και την παροχή συνεχούς επιμόρφωσης σε θέματα δημοσίων συμβάσεων μέσω δράσεων εκπαίδευσης.

- Την ανάπτυξη, διαχείριση και διάθεση προς όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς εργαλείων όπως το ηλεκτρονικό σύστημα σύναψης συμβάσεων (e-procurement), οι ηλεκτρονικοί κατάλογοι και οι συμφωνίες πλαίσιο που διαμορφώνουν μια νέα κουλτούρα στον τρόπο που ο δημόσιος και ευρύτερος δημόσιος τομέας ικανοποιούν τις ανάγκες τους με επαγγελματισμό, αποδοτικότητα και αποτελεσματικότητα.

Πέραν των πιο πάνω, η Γενική Λογίστρια της Δημοκρατίας είναι η Πρόεδρος της Κεντρικής Επιτροπής Αλλαγών και Απαιτήσεων (ΚΕΑΑ). Η ΚΕΑΑ επιλαμβάνεται θεμάτων που αφορούν τροποποιήσεις των όρων δημοσίων συμβάσεων καθώς και απαιτήσεις των συμβαλλομένων μερών. Στο έργο της υποστηρίζεται από προσωπικό της αρμόδιας αρχής, το οποίο πέραν της τήρησης των πρακτικών μεριμνά για την τεκμηριωμένη παρουσίαση των θεμάτων στην Επιτροπή.

Επιπρόσθετα, η Κυβέρνηση έχει θεσπίσει ηλεκτρονικές προμήθειες μέσω του συστήματος e-procurement και η Κύπρος είναι μεταξύ των κορυφαίων χωρών στην Ευρώπη που χρησιμοποιεί τις ηλεκτρονικές προμήθειες, με ποσοστό μεταξύ 60 και 90% των εταιρειών και των φυσικών προσώπων που συμμετέχουν στις προμήθειες να χρησιμοποιεί τις ηλεκτρονικές προμήθειες.

A.4.1(vi) ΜΟΚΑΣ-Μονάδα Καταπολέμησης Αδικημάτων Συγκάλυψης

Η ΜΟ.Κ.Α.Σ. είναι η κυπριακή εποπτική αρχή για το ξέπλυμα χρήματος. Συστάθηκε σύμφωνα με τον *περί της Παρεμπόδισης και Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες Νόμο του 2007 (Ν. 188(I)/2007)*.

Οι κύριες αρμοδιότητες της ΜΟ.Κ.Α.Σ. περιλαμβάνουν τη συνεργασία με άλλες αντίστοιχες μονάδες και την έκδοση οδηγιών προς την αστυνομία και άλλες μονάδες. Η ΜΟ.Κ.Α.Σ. έχει επίσης την εξουσία να εντοπίζει, να παγώνει και να δημεύει περιουσιακά στοιχεία. Η ΜΟ.Κ.Α.Σ. λειτουργεί υπό το Γραφείο του Γενικού Εισαγγελέα και το προσωπικό της απαρτίζεται από εκπροσώπους του Γενικού Εισαγγελέα, του Αρχηγού της Αστυνομίας και του Διευθυντή του Τμήματος Τελωνείων. Ο νόμος προνοεί για την υποχρεωτική αναφορά ύποπτων συναλλαγών στη ΜΟ.Κ.Α.Σ., και την υποχρέωση για λήψη προληπτικών μέτρων (π.χ. εξακρίβωση της ταυτότητας πελατών, τήρησης αρχείων κλπ.) που εφαρμόζονται σε όλα τα πρόσωπα που απασχολούνται σε χρηματοοικονομικές δραστηριότητες, περιλαμβανομένων των δικηγόρων και ελεγκτών. Επιπρόσθετα, η Μονάδα έχει αρμοδιότητα σε θέματα πολιτικής, αναφορικά με τη λήψη μέτρων για την καταπολέμηση του ξέπλυματος παράνομου χρήματος, συνεχούς ενημέρωσης και λήψης πρωτοβουλιών για εκπαίδευση, τόσο του ιδιωτικού όσο και του δημόσιου τομέα. Με βάση τις σχετικές πρόνοιες της νομοθεσίας και τις εγκυκλίους των εποπτικών αρχών, η Μονάδα συνεργάζεται στενά με όλα τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

Βάσει του άρθρου 55 του Ν. 188(Ι)/2007 η Μονάδα μεταξύ άλλων-

- «(α) είναι υπεύθυνη για τη λήψη, αξιολόγηση και ανάλυση ύποπτων συναλλαγών που υποβάλλονται από πρόσωπα που ασκούν χρηματοοικονομικές ή άλλες δραστηριότητες ή άλλα πρόσωπα, σε σχέση με αδικήματα νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, σχετιζόμενα γενεσιουργά αδικήματα και αδικήματα χρηματοδότησης της τρομοκρατίας·
- (β) διαβιβάζει στην Αστυνομία και σε άλλες κρατικές Υπηρεσίες, όπως το Τμήμα Φορολογίας και το Τμήμα Τελωνείων, όταν το κρίνει σκόπιμο, πληροφορίες και στοιχεία -
 - (i) για σκοπούς διεξαγωγής ανακρίσεων εφ' όσον υπάρχουν εύλογες υποψίες ότι έχει διαπραχθεί αδίκημα νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, άλλα αδικήματα ή αδικήματα χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, ή/και
 - (ii) για σκοπούς πληροφόρησης·
- (γ) (i) συνεργάζεται με άλλες αντίστοιχες Μονάδες του εξωτερικού, αυτεπάγγελα ή κατόπιν αιτήματος, για σκοπούς ανάλυσης πληροφοριών και/ή διερεύνησης αδικημάτων για νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και αδικημάτων χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, καθώς και σχετιζόμενων γενεσιουργών αδικημάτων, με την ανταλλαγή πληροφοριών τις οποίες η Μονάδα έχει εξουσία να λαμβάνει σε εθνικό επίπεδο·
 - (ii) συνεργάζεται με αντίστοιχες Υπηρεσίες Ανάκτησης Περιουσιακών Στοιχείων, προς ανίχνευση και εντοπισμό προϊόντων εγκλήματος ή άλλων συναφών περιουσιακών στοιχείων, με την ανταλλαγή πληροφοριών και άλλους συναφείς τρόπους συνεργασίας·
- (δ) εκδίδει οδηγίες για την καλύτερη άσκηση των αρμοδιοτήτων της.
- (ε) δίδει εντολή προς πρόσωπα που ασκούν χρηματοοικονομικές ή άλλες δραστηριότητες για την αναστολή ή μη εκτέλεση συναλλαγής ή τον έλεγχο της κίνησης τραπεζικού λογαριασμού, όταν υπάρχει εύλογη υποψία ότι η συναλλαγή σχετίζεται με νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή χρηματοδότηση της τρομοκρατίας.
- (στ) ενημερώνει τα πρόσωπα που ασκούν χρηματοοικονομικές ή άλλες δραστηριότητες για τα αποτελέσματα της ανάλυσης των αναφορών που έχουν υποβληθεί σ' αυτή, σύμφωνα με τα άρθρα 27 και 69 του παρόντος Νόμου·
- (ζ) διεξάγει έρευνες για εντοπισμό παράνομων εσόδων και άλλων συναφών περιουσιακών στοιχείων, τα οποία δυνατό να αποτελέσουν αντικείμενο διατάγματος δέσμευσης ή/και δήμευσης·
- (η) εκτελεί αιτήματα δικαστικής συνδρομής σύμφωνα με τις διατάξεις του περί της Διεθνούς Συνεργασίας σε Ποινικά Θέματα Νόμου τα οποία σχετίζονται με αδικήματα νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή/και τον εντοπισμό ή/και τη δέσμευση ή/και τη δήμευση παράνομων εσόδων ή άλλων συναφών περιουσιακών στοιχείων.

(2) Για σκοπούς του εδαφίου (1)-

- (α) Μέλη της Μονάδας, ύστερα από έκδοση δικαστικού διατάγματος, δύνανται να εισέλθουν σε οποιοδήποτε υποστατικό περιλαμβανομένου και χρηματοοικονομικού οργανισμού,
- (β) η μονάδα δύνανται, ύστερα από αίτηση στο Δικαστήριο, να εξασφαλίσει διάταγμα αποκάλυψης πληροφοριών και
- (γ) η Μονάδα έχει εξουσία να ζητήσει και να εξασφαλίσει πληροφορίες ή/και έγγραφα αναφορικά με τους πραγματικούς δικαιούχους νομικών προσώπων και οντοτήτων, περιλαμβανομένων και εμπιστευμάτων, ή την ύπαρξη επιχειρηματικής σχέσης και τη φύση της και/ή δικαιούχους τραπεζικών λογαριασμών και υπόλοιπα τραπεζικών λογαριασμών, περιλαμβανομένων και πληροφοριών που σχετίζονται με συγκεκριμένες ύποπτες συναλλαγές, ή άλλα περιουσιακά στοιχεία, που βρίσκονται στην κατοχή προσώπων, τα οποία ασκούν χρηματοοικονομικές ή άλλες δραστηριότητες ή πληροφορίες ή έγγραφα, που βρίσκονται στην κατοχή Τμημάτων της δημόσιας υπηρεσίας, όταν αυτά είναι αναγκαία για σκοπούς ανάληψης ύποπτων συναλλαγών, που ενδέχεται να σχετίζονται με γενεσιουργά αδικήματα, αδικήματα νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και χρηματοδότηση της τρομοκρατίας ή εντοπισμό παράνομων εσόδων ή άλλων συναφών περιουσιακών στοιχείων, χωρίς να απαιτείται εξασφάλιση δικαστικού διατάγματος αποκάλυψης πληροφοριών. Η εξουσία αυτή δύνανται να ασκηθεί και στις περιπτώσεις όπου λαμβάνονται από τη Μονάδα σχετικά αιτήματα από αρμόδιες αρχές του εξωτερικού.»

Εφόσον η Μονάδα κατέχει πληροφορίες βάσει των οποίων δημιουργείται εύλογη υποψία ότι πρόσωπο δύνανται να κατηγορηθεί για διάπραξη αδικήματος νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες στην Κύπρο, σε κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ή σε ξένη χώρα, ο Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας δύνανται να αποταθεί στο δικαστήριο για έκδοση διατάγματος δέσμευσης, το οποίο να απαγορεύει τη συναλλαγή με οποιονδήποτε τρόπο σε ρευστοποιήσιμη περιουσία. Η απαγόρευση υπόκειται σε όρους ή εξαιρέσεις που το δικαστήριο επιβάλλει ή καθορίζει στο διάταγμα. Σε περίπτωση όπου το δικαστήριο μετά τη διεξαγωγή έρευνας διαπιστώσει ότι ο κατηγορούμενος αποκόμισε έσοδα, προτού επιβάλει ποινή είτε για το αδίκημα για το οποίο έχει καταδικαστεί είτε για άλλα αδικήματα, τα οποία το δικαστήριο δύνανται να λάβει υπόψη στην επιβολή της ποινής, εκδίδει διάταγμα δήμευσης του προϊόντος του αδικήματος, το οποίο βρίσκεται στην κατοχή του κατηγορουμένου ή τρίτου προσώπου⁸.

⁸ Άρθρα 8 και 14 του Περί της Παρεμπόδισης και Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες Νόμος του 2007 (Ν. 188(I)/2007)

A.4.1(vii) Ανεξάρτητη Αρχή Διερεύνησης Ισχυρισμών και Παραπόνων κατά της Αστυνομίας

Η Αρχή σύμφωνα με τις πρόνοιες του *περί Αστυνομίας (Ανεξάρτητη Αρχή Διερεύνησης Ισχυρισμών και Παραπόνων) Νόμου του 2006 (Ν. 9(Ι)/2006)* έχει αρμοδιότητα να διερευνά ισχυρισμούς και παράπονα που εμπίπτουν σε τρεις γενικές κατηγορίες:

1. πράξεις διαφθοράς, δωροδοκίας, αθέμιτου πλουτισμού ή διαπλοκής,
2. παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, και
3. πράξεις, οι οποίες συνιστούν ευνοιοκρατική μεταχείριση ή συμπεριφορά κατά την εκτέλεση του καθήκοντος και τείνουν να κλονίσουν την εμπιστοσύνη του κοινού στην Αστυνομία ή να δυσφημίσουν το κύρος της.

Τα Μέλη της Αρχής εξουσιοδοτούνται από τον Νόμο να ενεργούν ως ποινικοί ανακριτές με όλες τις εξουσίες και υποχρεώσεις που παρέχει σε ποινικούς ανακριτές ο *περί Ποινικής Δικονομίας Νόμος Κεφ.155*.

Η διερεύνηση ισχυρισμού ή παραπόνου αρχίζει σύμφωνα με τον Νόμο, είτε ύστερα από γραπτό παράπονο από μέρους του παραπονούμενου είτε ύστερα από γραπτή ανάθεση του Υπουργού Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως ή του Γενικού Εισαγγελέα ή, όταν περιέλθει σε γνώση της Αρχής, με οποιονδήποτε τρόπο.

Σε περίπτωση που σε σχέση με ισχυρισμό ή παράπονο που διαβίβασε η Αρχή, ο Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας διορίζει ποινικό ανακριτή ή η Αστυνομία αρχίζει ανάκριση για τη διάπραξη ποινικού αδικήματος με διαταγή του Γενικού Εισαγγελέα της Δημοκρατίας ή ασκείται ποινική δίωξη σε μεταγενέστερο χρόνο, ο Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας και ο Αρχηγός Αστυνομίας, ανάλογα με την περίπτωση, ενημερώνουν την Αρχή. Μετά την υποβολή παραπόνου, η Αρχή αναθέτει τη διερεύνησή του σε Μέλος ή Μέλη της ή σε οποιαδήποτε άλλα πρόσωπα διορίζει η ίδια. Εάν μετά το πέρας της διερεύνησης προκύπτει κατά την γνώμη της Αρχής ποινικό ή πειθαρχικό αδίκημα από μέλος της Αστυνομίας, η υπόθεση παραπέμπεται στην πρώτη περίπτωση στον Γενικό Εισαγγελέα για να αποφασίσει την άσκηση ή όχι ποινικής δίωξης, και στη δεύτερη περίπτωση στον Αρχηγό Αστυνομίας για πειθαρχική δίωξη.

Ο Γενικός Εισαγγελέας έχει τον τελευταίο λόγο για να προσάψει ή όχι κατηγορία ανεξάρτητα από το πόρισμα της Αρχής. Επισημαίνεται ότι οι εξουσίες του Γενικού Εισαγγελέα δεν επηρεάζονται με κανέναν απολύτως τρόπο από τη δημιουργία της Αρχής και η Αρχή έχει υποχρέωση να ενημερώσει τον Γενικό Εισαγγελέα για τις ενέργειές της και να παίρνει οδηγίες από αυτόν.

Στην περίπτωση όμως του Αρχηγού Αστυνομίας υπάρχει υποχρέωση από τον Νόμο όπως η Αστυνομία προχωρήσει σε πειθαρχική δίωξη με βάση μόνο το μαρτυρικό υλικό που συνέλεξε η Αρχή, χωρίς την διεξαγωγή άλλης πειθαρχικής φύσεως έρευνας που δυνατόν να προβλέπεται από τον *περί Αστυνομίας Νόμο* ή τους πειθαρχικούς κανονισμούς για την Αστυνομία.

Από την έναρξη της λειτουργίας της Ανεξάρτητης Αρχής Διερεύνησης Ισχυρισμών και Παραπόνων κατά της Αστυνομίας κατά την περίοδο 01/05/2006 - 31/12/2014, υποβλήθηκαν συνολικά 1.162 παράπονα.

Από την 01/01/2014 μέχρι την 31/12/2014 υποβλήθηκαν στην Α.Α.Δ.Ι.Π.Α. 212 συνολικά παράπονα εκ των οποίων 87 παράπονα (ποσοστό 41%) για παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, 107 παράπονα (ποσοστό 50,5%) για πράξεις που συνιστούν ευνοιοκρατική μεταχείριση ή συμπεριφορά κατά την εκτέλεση του καθήκοντος που τείνουν να κλονίσουν την εμπιστοσύνη του κοινού στην Αστυνομία ή να δυσφημίσουν το κύρος της, 2 παράπονα για διαφθορά και διαπλοκή με εξωγενείς παράγοντες και 16 παράπονα για πράξεις και συμπεριφορές που κρίθηκε ότι δεν ανήκαν στην αρμοδιότητα της Α.Α.Δ.Ι.Π.Α. και ως εκ τούτου δεν διερευνήθηκαν.

A.4.1(viii) Συντονιστικός Φορέας κατά της Διαφθοράς

Ο Συντονιστικός Φορέας συστάθηκε το 2003 κατόπιν πρότασης που υπεβλήθη από το Γραφείο του Γενικού Εισαγγελέα στο Υπουργικό Συμβούλιο. Πρόεδρος του Φορέα είναι ο Γενικός Εισαγγελέας και τα υπόλοιπα μέλη προέρχονται τόσο από τον δημόσιο όσο και από τον ιδιωτικό τομέα: το Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως, την Αστυνομία, τον Γενικό Ελεγκτή, τον Πρόεδρο του Παγκύπριου Δικηγορικού Συλλόγου και τον Πρόεδρο του Ινστιτούτου Πιστοποιημένων Δημοσίων Λογιστών. Ρόλος του Φορέα είναι η εξέταση των υφιστάμενων μέτρων (νομοθετικά και άλλα) εναντίον της διαφθοράς και η εισήγηση για τη λήψη περαιτέρω μέτρων. Παράλληλα προάγει τη συνεργασία των διαφόρων δημοσίων αρχών και ιδιωτικών οργανώσεων στην προσπάθειά τους να πατάξουν τη διαφθορά στην Κύπρο. Ο Φορέας συνεδριάζει αποκλειστικά και μόνο σε βάση ad-hoc.

A.4.1(ix) Επιτροπή Θεσμών, Αξιών και Επιτρόπου Διοικήσεως της Βουλής

Η Κοινοβουλευτική Επιτροπή Θεσμών, Αξιών και Επιτρόπου Διοικήσεως έχει αρμοδιότητα σε θέματα που άπτονται αρχών, αξιών, θεσμών και γενικά της χρηστής διοίκησης. Το νομοθετικό έργο και ο κοινοβουλευτικός έλεγχος που ασκεί η επιτροπή αυτή στοχεύει κυρίως στη λήψη μέτρων, νομικών ή άλλων, για την κάλυψη κενών και αδυναμιών ή τη διόρθωση των κακώς εχόντων στη λειτουργία της διοίκησης, με σκοπό την εμπέδωση της αξιοκρατίας και την ενίσχυση της αξιοπιστίας της απέναντι στους πολίτες. Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της αυτών, η Επιτροπή παρακολουθεί και ενημερώνεται για δραστηριότητες που ανάγονται σε όλους τους τομείς της δράσης της δημόσιας διοίκησης υπό την ευρεία της έννοια.

A.4.1(x) Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο

Η ανεξαρτησία της Δικαστικής Εξουσίας κατοχυρώνεται από το Σύνταγμα. Οι Δικαστές είναι μέλη της Δικαστικής Υπηρεσίας της Δημοκρατίας και δεν υπάγονται στην εκτελεστική εξουσία. Οι Δικαστές των πρωτόδικων δικαστηρίων διορίζονται από το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο, ένα σώμα που απαρτίζεται από τους Δικαστές του Ανώτατου Δικαστηρίου. Το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο είναι αρμόδιο για τον διορισμό, προαγωγή και μετάθεση όλων των Δικαστών και την άσκηση πειθαρχικής εξουσίας επ' αυτών. Κάθε δικαστική απόφαση πρέπει να εκδίδεται το συντομότερο δυνατόν μετά το πέρας της διαδικασίας και δεν επιφυλάσσεται για διάστημα μεγαλύτερο των έξι μηνών, ενώ κάθε ενδιάμεση απόφαση εκδίδεται το συντομότερο δυνατό μετά το πέρας της διαδικασίας και δεν επιφυλάσσεται για διάστημα μεγαλύτερο των δύο μηνών. Όταν Δικαστήριο παραλείπει να συμμορφωθεί με τις πιο πάνω αναφερόμενες πρόνοιες των Διαδικαστικών Κανονισμών για την Έγκαιρη Έκδοση Αποφάσεων των Δικαστηρίων 1986 (11/1986), κάθε επηρεαζόμενος διάδικος μπορεί με αίτησή του στο Ανώτατο Δικαστήριο να ζητήσει την επανεκδίκαση της υποθέσεως ή την έκδοση της αποφάσεως μέσα σε τακτή προθεσμία.

Σύμφωνα με την Ετήσια Έκθεση του Γενικού Ελεγκτή για το 2015 ημερομηνίας 15 Δεκεμβρίου 2016, στις 31.12.2015 εκκρεμούσαν συνολικά 20 υποθέσεις, στις οποίες η τελική και ενδιάμεση απόφαση εκκρεμούσαν για περίοδο πέραν της καθορισμένης από τους Κανονισμούς.

Οι Δικαστές του Ανώτατου Δικαστηρίου διορίζονται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, ο οποίος συνήθως επιλέγει ανάμεσα στους Προέδρους των πρωτόδικων δικαστηρίων, λαμβάνοντας υπόψη τις συστάσεις του Ανώτατου Δικαστηρίου.

Οι Δικαστές δεν μπορούν να παυθούν εκτός υπό πολύ εξαιρετικές περιστάσεις. Οι Δικαστές του Ανώτατου Δικαστηρίου αφυπηρετούν σε ηλικία 68 ετών, ενώ οι Δικαστές των πρωτόδικων δικαστηρίων σε ηλικία 65 ετών.

A.4.1(xi) Ηλεκτρονική διακυβέρνηση (e-governance)

Η Κυβέρνηση της Κύπρου έχει δημιουργήσει μια δικτυακή πύλη, το Ενιαίο Κέντρο Εξυπηρέτησης Κύπρου, που παρέχει στους επενδυτές ολοκληρωμένες πληροφορίες και αρωγή για την ίδρυση και την εγκατάσταση επιχειρήσεων, και άλλες υπηρεσίες. Πολίτες και εταιρείες έχουν επίσης πρόσβαση σε online υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων φορολογικών, τηλεφωνιακών υπηρεσιών, προμηθειών, πληρωμών κ.α. στη Διαδικτυακή Πύλη της Κυπριακής Δημοκρατίας – Ηλεκτρονικές Υπηρεσίες.

A.4.1(xii) Κεντρική Αποθήκη Πληροφοριών

Στο πλαίσιο της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης η Κεντρική Αποθήκη Πληροφοριών (ΚΑΠ) είναι ένα ισχυρό εργαλείο για την πάταξη της φοροδιαφυγής, της εισφοροδιαφυγής και της διαφθοράς. Στην Αποθήκη τηρούνται στοιχεία από τα διάφορα πληροφοριακά συστήματα του δημοσίου, και τα συνδεδεμένα τμήματα/υπηρεσίες στην ΚΑΠ μπορούν να αξιοποιούν τα στοιχεία της στη λήψη αποφάσεων, στην εξαγωγή συμπερασμάτων και στη διαμόρφωση πολιτικής ειδικότερα για θέματα που αφορούν την πάταξη της φοροδιαφυγής. Στο παρόν στάδιο τροφοδοτούν και χρησιμοποιούν την ΚΑΠ περίπου 17 τμήματα του δημοσίου: το Τμήμα Φορολογίας, το Τμήμα Τελωνείων, η Στατιστική Υπηρεσία, οι Υπηρεσίες Κοινωνικών Ασφαλίσεων, η Υπηρεσία Χορηγίων και Επιδομάτων, οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας, το Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρία, το Γενικό Λογιστήριο, το Κτηματολόγιο, το Αρχείο Πληθυσμού, η Υπηρεσία Μέριμνας και Αποκατάστασης Εκτοπισθέντων, το Τμήμα Οδικών Μεταφορών, το Τμήμα Εφόρου Εταιρειών και Επίσημου Παραλήπτη, η Αστυνομία Κύπρου και το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού για τη φοιτητική χορηγία.

A.4.2. ΦΟΡΕΙΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ

Πέραν από τους φορείς δημόσιου τομέα, υπάρχουν και άλλοι οργανισμοί που αποσκοπούν στην αντιμετώπιση και την καταπολέμηση των διαφόρων μορφών διαφθοράς, όπως η δωροδοκία, ο εκβιασμός, η υπεξαίρεση χρημάτων, η δωροληψία, η κατάχρηση κ.ο.κ.

A.4.2(i) Σύνδεσμος Εσωτερικών Ελεγκτών Κύπρου

Ο Σύνδεσμος Εσωτερικών Ελεγκτών Κύπρου δημιουργήθηκε το 1998 με σκοπό την προώθηση και αναγνώριση του επαγγέλματος του Εσωτερικού Ελεγκτή στην Κύπρο, τον εμπλουτισμό των γνώσεων και ικανοτήτων των μελών του και την προσφορά μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα εκπαιδευτικών προγραμμάτων (σεμινάρια και συνέδρια) τα οποία έχουν σχέση με τον εσωτερικό έλεγχο.

Οι κυριότεροι άξονες της στρατηγικής του Συνδέσμου, μεταξύ άλλων, είναι:

- η ενδυνάμωση και αναβάθμιση του ρόλου των Υποεπιτροπών του Συνδέσμου,
- η υιοθέτηση του θεσμού της Επιτροπής Ελέγχου του Συνδέσμου,
- η προώθηση της εφαρμογής Διεθνών Προτύπων Επαγγελματικής Πρακτικής του Εσωτερικού Ελέγχου,
- η διατήρηση δικτύου συνεργασιών με διάφορους φορείς της οικονομίας, με αντίστοιχα εθνικά και διεθνή σώματα, καθώς και με εκπαιδευτικά ιδρύματα,
- η διοργάνωση επαρκούς αριθμού σεμιναρίων και συνεδριών, με σημαντική και επίκαιρη θεματολογία, και
- η ανάπτυξη ευρύτερης κοινωνικής δράσης.

A.4.2(ii) Παγκύπριος Δικηγορικός Σύλλογος

Ο Παγκύπριος Δικηγορικός Σύλλογος (ΠΔΣ) είναι το επαγγελματικό σώμα των δικηγόρων με περισσότερα από 2700 μέλη. Συστάθηκε δυνάμει του *περί Δικηγόρων Νόμου, Κεφ. 2* του 1960 και βρίσκεται έκτοτε σε λειτουργία.

Ο Παγκύπριος Δικηγορικός Σύλλογος αποτελείται από:

1. τον Πρόεδρο, ο οποίος εκλέγεται από τη Γενική Συνέλευση του Δικηγορικού Συλλόγου που πραγματοποιείται κάθε τρία χρόνια,
2. τους Προέδρους των Τοπικών Δικηγορικών Συλλόγων και ένα μέλος από κάθε Επαρχία που εκλέγεται ως εκπρόσωπος στον Δικηγορικό Σύλλογο,
3. τέσσερα μέλη που εκλέγονται από τη Γενική Συνέλευση του Δικηγορικού Συλλόγου.

Ο Γενικός Εισαγγελέας θεωρείται ως ο επίτιμος Πρόεδρος του Συμβουλίου του Παγκύπριου Δικηγορικού Συλλόγου.

Σύμφωνα με τον *περί Δικηγόρων Νόμου*, ο ΠΔΣ, το Πειθαρχικό Συμβούλιο και το Νομικό Συμβούλιο αποτελούν τα σώματα που ρυθμίζουν το δικηγορικό επάγγελμα στην Κύπρο.

Κατά τη διάρκεια των χρόνων και ένεκα των νομοθετικών μεταρρυθμίσεων οι οποίες διόρισαν το Συμβούλιο του ΠΔΣ ως εποπτική αρχή όσον αφορά θέματα ξεπλύματος παράνομου χρήματος δημιουργήθηκε το Τμήμα Εποπτικού Ελέγχου το οποίο ασχολείται μεταξύ άλλων και με τους επί τόπου εποπτικούς ελέγχους.

A.4.2(iii) Διεθνής Διαφάνεια-Κύπρος

Η οργάνωση Διεθνής Διαφάνεια-Κύπρος (ΔΔ-Κ) συστάθηκε το 2010, είναι ένας ανεξάρτητος μη κυβερνητικός και μη κερδοσκοπικός οργανισμός, ο οποίος συνεργάζεται με τον διεθνή οργανισμό Διεθνής Διαφάνεια που έχει την έδρα του στο Βερολίνο. Αποστολή της ΔΔ-Κ είναι να συνεισφέρει στην ενδυνάμωση της κοινωνίας και να βελτιώσει την ποιότητα της δημόσιας και ιδιωτικής διακυβέρνησης στην Κύπρο, προωθώντας τη διαφάνεια, την ακεραιότητα καθώς και την ανάληψη ευθύνης. Μερικές από τις προτεραιότητές της είναι η αύξηση της αντίληψης του κοινού για τις επιπτώσεις της διαφθοράς, και η ενδυνάμωση καθώς και η ενθάρρυνση των πολιτών στο να συμμετέχουν στην καταπολέμηση της διαφθοράς και την προώθηση της διαφάνειας. Η ΔΔ-Κ λειτουργεί ως η κύρια πηγή πληροφόρησης, τόσο για την Κυβέρνηση όσο και για το ευρύτερο κοινό, σε θέματα διαφθοράς και μεταρρυθμίσεων στην Κύπρο. Συνεργάζεται με την Κυπριακή Κυβέρνηση και άλλους οργανισμούς για τον περιορισμό της διακριτικής ευχέρειας των κυβερνητικών αξιωματούχων και έχει σκοπό να κτίσει και να ενδυναμώσει τα υφιστάμενα θεσμικά πλαίσια, να διευκολύνει τη μεταρρύθμιση σε τομείς όπου υπάρχει διαφθορά και να προωθήσει τη χρηστή διακυβέρνηση σε ζωτικούς/βασικούς τομείς πολιτικής.

Τον Μάρτιο 2013, η ΔΔ-Κ κατάθεσε το Μανιφέστο της με τίτλο «Anti-Corruption Measures in Cyprus»⁹, το οποίο δόθηκε στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, σε κατ' ιδίαν συνάντηση στο Προεδρικό Μέγαρο. Το Μανιφέστο περιλαμβάνει εισηγήσεις για:

1. την πολιτική λογοδοσία (συνολικά 8 εισηγήσεις),
2. τη θεσμική ρύθμιση, τους θεσμούς επιβολής του νόμου και το δικαστικό σώμα (συμπεριλαμβανομένων: το Συντονιστικό όργανο κατά της Διαφθοράς, την επείγουσα ανάγκη για την ανάπτυξη Ανεξάρτητης Αρχής κατά της Διαφθοράς και την Προστασία του Πληροφοριοδότη),
3. τη δημόσια διοίκηση (περιλαμβάνει 6 εισηγήσεις) και
4. τις κρατικά ελεγχόμενες οικονομικές οντότητες.

Οι δράσεις της ΔΔ-Κ επικεντρώνονται σε τέσσερις (4) πυλώνες:

1. Υποστήριξη στην πολιτεία
2. Αφύπνιση της κοινωνίας
3. Συμβολή στην ακεραιότητα των επιχειρήσεων
4. Έρευνα και ενημέρωση.

Μέσω των πιο πάνω δράσεων επιδιώκεται ένας ουσιαστικός και πρακτικός τρόπος ενημέρωσης, πρόληψης, αντιμετώπισης και καταστολής της διαφθοράς στην Κύπρο. Η μια δράση συμπληρώνει την άλλη ώστε να υπάρξει συνάφεια και αλληλεπίδραση στην εφαρμογή τους.

A.4.2(iv) Πλατφόρμα Διαφάνεια Τώρα

Η Πλατφόρμα Διαφάνεια Τώρα δημιουργήθηκε τον Μάρτιο του 2013 από οργανωμένα σύνολα πολιτών με σκοπό τη συγκέντρωση υπογραφών υπέρ της διαφάνειας, ξεκινώντας με την απαίτηση για άμεση συμμόρφωση της Κύπρου στην έκθεση GRECO του Συμβουλίου της Ευρώπης, και συγκεκριμένα σε τέτοιες αλλαγές στον *Περί Πολιτικών Κομμάτων Νόμο του 2012 (N.175(I)/2012)* που να επιφέρουν διαφάνεια στη χρηματοδότηση των κομμάτων και κατ' επέκταση να δυσχεραίνουν τη διαφθορά.

Αποτελείται από τα εξής οργανωμένα σύνολα: ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ για πρόοδο και υπερηφάνεια, Κίνημα Ανεξάρτητων Ελεύθερων Πολιτών, Κίνημα Ανεξάρτητων Πολιτών ΖΥΓΟΣ, ΟΠΕΚ, Πολίτες Μπροστά, Πολιτεία, WakeUp Cyprus, Κίνημα Οικολόγων Περιβαλλοντιστών.

⁹Krambia-Kapardis, M. (2013). Anti-Corruption Measures in Cyprus: Suggestions by Transparency International-Cyprus. Διαθέσιμο στο http://transparencycyprus.org/wp-content/uploads/2013/04/TIC_Suggestions_Anticorruption-Measures_english_March-13.pdf

Β. ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΣΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ

Β.1. ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Για την πάταξη και την καταπολέμηση της διαφθοράς υπάρχουν πολλές καλές πρακτικές διεθνώς. Μεγάλη προσπάθεια τελευταία γίνεται από την Ευρωπαϊκή Ένωση για τη λήψη αποτελεσματικών μέτρων καταπολέμησης της διαφθοράς. Η οικονομική κρίση επέστησε την προσοχή σε θέματα ακεραιότητας και λογοδοσίας των υπεύθυνων λήψης αποφάσεων. Τα περισσότερα από τα κράτη μέλη που αντιμετωπίζουν σοβαρές οικονομικές δυσκολίες έχουν αναγνωρίσει τη σοβαρότητα των προβλημάτων που σχετίζονται με τη διαφθορά και αναπτύσσουν προγράμματα κατά της διαφθοράς για την αντιμετώπιση των επακόλουθων κινδύνων και των κινδύνων εκτροπής των δημόσιων πόρων. Για ορισμένα κράτη μέλη, τα προγράμματα οικονομικής προσαρμογής περιλαμβάνουν ρητές απαιτήσεις σχετικά με τις πολιτικές καταπολέμησης της διαφθοράς. Ακόμα κι αν δεν είναι επίσημα συνδεδεμένες με ένα πρόγραμμα προσαρμογής, οι πολιτικές κατά της διαφθοράς συμπληρώνουν τα μέτρα προσαρμογής, ιδίως σε χώρες όπου η διαφθορά αποτελεί σοβαρό πρόβλημα¹⁰.

Σε διεθνές επίπεδο είναι κατανοητό ότι υπάρχουν πολλές διεθνικές πτυχές της διαφθοράς που δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά από χώρες που ενεργούν από μόνες τους, και αντιθέτως απαιτούν μέτρα που αναπτύσσονται και εφαρμόζονται από την παγκόσμια κοινότητα στο σύνολό της. Ως αποτέλεσμα, η προσέγγιση που υιοθετείται από τα Ηνωμένα Έθνη περιλαμβάνει πλέον όχι μόνο προγράμματα για να βοηθήσει μεμονωμένες χώρες που θα το ζητήσουν, αλλά και την ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου διεθνούς νομικού μέσου κατά της διαφθοράς, το οποίο έχει ως στόχο να φέρει ένα σχετικά υψηλό βαθμό παγκόσμιας τυποποίησης και ενσωμάτωσης μέτρων κατά της διαφθοράς¹¹.

Β.2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΣΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ

Στο πλαίσιο των συμβάσεων που έχει υπογράψει η Κύπρος στα θέματα της διαφθοράς τίθεται υπό αξιολόγηση τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε διεθνές επίπεδο για τις ενέργειες, δράσεις και τη λήψη μέτρων κατά της διαφθοράς.

¹⁰ Έκθεση της ΕΕ για την καταπολέμηση της διαφθοράς, Βρυξέλλες 03.02.2014

¹¹ UN Guide for anti-corruption policies, November 2003

B.2.1. Έκθεση Ευρωπαϊκής Επιτροπής

Για να διασφαλίσει τη συνεισφορά της ΕΕ, η Επιτροπή εξέδωσε τον Ιούνιο 2011 την ανακοίνωση σχετικά με την καταπολέμηση της διαφθοράς στην ΕΕ¹², με την οποία προβλέπει την κατάρτιση έκθεσης σχετικά με την καταπολέμηση της διαφθοράς στην ΕΕ, προκειμένου να παρακολουθεί και να αξιολογεί τις προσπάθειες που καταβάλλουν τα κράτη μέλη στον τομέα αυτό, με σκοπό την ισχυρότερη πολιτική δέσμευση για την αποτελεσματική αντιμετώπιση της διαφθοράς.

Το 2014 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσιοποίησε την πρώτη της έκθεση για την καταπολέμηση της διαφθοράς. Η Έκθεση παρουσιάζει τα αποτελέσματα δύο ερευνών που περιλαμβάνουν το Ευρωβαρόμετρο του 2013 σχετικά με τις απόψεις των ευρωπαίων πολιτών και των επιχειρήσεων για τη διαφθορά, τις τάσεις διαφθοράς σε ολόκληρη την ΕΕ καθώς και τα κεφάλαια για κάθε κράτος μέλος, που δίνουν μια συνοπτική εικόνα της κατάστασης σχετικά με τη διαφθορά και εντοπίζουν θέματα που απαιτούν περαιτέρω προσοχή και προβάλλουν καλές πρακτικές. Στόχος είναι τα ευρήματα της Έκθεσης να αποτελέσουν αντικείμενο συζήτησης μεταξύ της Επιτροπής, των κρατών μελών, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και άλλων ενδιαφερόμενων μερών. Οι επόμενες εκθέσεις θα εκδίδονται κάθε δύο έτη.

Κυριότερες αναφορές για τη διαφθορά στην Κύπρο στην Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής 2014

- Η Κύπρος έχει επιδείξει τη βούληση να παρεμποδίσει και να αντιμετωπίσει τη διαφθορά μέσω της τροποποίησης του σχετικού νομοθετικού πλαισίου και της ίδρυσης συντονιστικού φορέα.
- Ο μικρός αριθμός των υποθέσεων που διώκονται ποινικά δείχνει ότι χρειάζεται ενίσχυση του συστήματος επιβολής ποινών
- Η Κύπρος δεν έχει χωριστή νομοθεσία για την πρόσβαση σε πληροφορίες που κατέχουν δημόσια ιδρύματα, παρά τη σύσταση της GRECO που της απηύθυνε, κατά τον δεύτερο γύρο αξιολόγησης, να ολοκληρώσει τις γενικές συνταγματικές διατάξεις με νόμο που θα διέπει τις πρακτικές πτυχές¹³.
- Σε δοκιμή που πραγματοποιήθηκε το 2010, οι δημόσιοι οργανισμοί παρείχαν πλήρη απάντηση στο 8% επί συνόλου 220 ληφθέντων αιτημάτων παροχής πληροφοριών και δεν έδωσαν καμία απάντηση στο 73%.

¹² <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0308:FIN:EL:PDF>

¹³ Σημειώνεται ότι το Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως έχει καταθέσει στη Βουλή των Αντιπροσώπων σχετικό νομοσχέδιο για την ψήφισή του σε νόμο.

- Οι ιστότοποι των κυβερνητικών φορέων δεν περιέχουν επικαιροποιημένες πληροφορίες σχετικά με τους προϋπολογισμούς ή τις δημόσιες συμβάσεις¹⁴.
- Δεν υφίσταται συγκεκριμένη υποχρέωση καταχώρισης των ομάδων εκπροσώπησης συμφερόντων ούτε αναφοράς των επαφών μεταξύ δημόσιων αξιωματούχων και ομάδων εκπροσώπησης συμφερόντων.
- Δεν υφίσταται νομοθεσία που να υποχρεώνει τους πολιτικούς ή τους υψηλόβαθμους υπαλλήλους να δημοσιοποιούν τα περιουσιακά τους στοιχεία.
- Παρατηρείται αυξανόμενη ευαισθητοποίηση σχετικά με την ανάγκη διαφάνειας όσο αφορά τα περιουσιακά στοιχεία υψηλόβαθμων υπαλλήλων και πολιτικών.
- Δεν υφίσταται κώδικας δεοντολογίας ή πειθαρχική διαδικασία για τα μέλη του Κοινοβουλίου.
- Η έγκριση του *περί Χρηματοδότησης των Πολιτικών Κομμάτων Νόμου του 2012* αποτελεί σημαντικό βήμα προόδου, ωστόσο δεν αρκεί για να επιτευχθεί η απαιτούμενη διαφάνεια και λογοδοσία.
- Ο εν λόγω νόμος θέτει όρια στις δωρεές, αλλά το επίπεδο αυτών των ορίων είναι αρκετά υψηλό.
- Δεν υφίσταται υποχρέωση δημοσιοποίησης της ταυτότητας των δωρητών ή του ποσού των δωρεών που ελήφθησαν από ταυτοποιημένα πρόσωπα και εταιρείες.
- Η Κύπρος δεν έχει ακόμη συμμορφωθεί με τη σύσταση της GRECO να θεσπίσει ανεξάρτητο εποπτικό μηχανισμό όσον αφορά τα έσοδα και τις δαπάνες των υποψηφίων των εκλογών.
- Ένας τομέας που εμπνέει ιδιαίτερη ανησυχία είναι η πρακτική διαγραφής δανείων ως μορφή χρηματοδοτικής στήριξης των πολιτικών κομμάτων.
- Δεν υπάρχει οργανισμός που να συντονίζει τις εργασίες πρόληψης και καταπολέμησης της διαφθοράς, ή να διασφαλίζει τη συνέχεια στα πορίσματα της Ελεγκτικής Υπηρεσίας και τις συστάσεις για αποτελεσματικότερη διαχείριση των δημόσιων δαπανών.
- Η δημόσια διοίκηση δεν διενεργεί επί του παρόντος αξιολογήσεις των κινδύνων διαφθοράς.
- Η ΕΔΥ δεν μπορεί να ενεργήσει εξ ιδίας πρωτοβουλίας, αλλά μόνο για υποθέσεις που υποβάλλονται από άλλους οργανισμούς.

¹⁴Σημειώνεται ότι όλες οι πληρωμές για συναλλαγές άνω των 5.000 Ευρώ, αναρτώνται στην ιστοσελίδα του Γενικού Λογιστηρίου της Δημοκρατίας ανά Οικονομικό Φορέα και άρθρο δαπανών. Η δημοσίευση αφορά όλες τις πληρωμές που διενεργούνται από το Γενικό Λογιστήριο της Δημοκρατίας και όχι μόνο αποκλειστικά όσες προκύπτουν από τους διαγωνισμούς δημοσίων συμβάσεων, σύμφωνα με τον Ν.38(Ι)/2014.

- Σύμφωνα με έκθεση της Ανεξάρτητης Αρχής Διερεύνησης Ισχυρισμών και Παραπόνων κατά της Αστυνομίας του 2010, η Αστυνομία αρνήθηκε να ακολουθήσει τις συστάσεις της, διενεργώντας τη δική της παράλληλη έρευνα μέσω της Διεύθυνσης Επαγγελματικών Προτύπων.
- Ειδικός νόμος ρυθμίζει τις συγκρούσεις συμφερόντων για τους δημόσιους υπαλλήλους που είναι υπεύθυνοι για τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων και το Γενικό Λογιστήριο έχει καταρτίσει εθνικό κώδικα δεοντολογίας για τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων.
- Δεν υπάρχει ειδικός μηχανισμός στο πλαίσιο των αρχών ανάθεσης που να συμβάλει στον εντοπισμό πρακτικών που δυνητικά εμπιρεύουν διαφθορά σε διάφορα στάδια της διαδικασίας διαγωνισμού.

Κυριότερες αναφορές για την αντίληψη της διαφθοράς στην Κύπρο στο Ευρωβαρόμετρο 2013¹⁵

- Ποσοστό 57% των Κυπρίων (μέσος όρος ΕΕ 26%) δηλώνουν ότι επηρεάζονται προσωπικά από τη διαφθορά στην καθημερινή τους ζωή και ποσοστό 78% (μέσος όρος ΕΕ 76%) πιστεύει ότι η διαφθορά είναι ευρέως διαδεδομένη
- Ποσοστό 92% δηλώνει ότι η δωροδοκία και η χρήση διασυνδέσεων είναι συχνά ο ευκολότερος τρόπος να εξασφαλισουν ορισμένες δημόσιες υπηρεσίες (μέσος όρος ΕΕ 73%).
- Ποσοστό 12% των Κυπρίων δηλώνει ότι τα κυβερνητικά μέτρα καταπολέμησης της διαφθοράς είναι αποτελεσματικά (μέσος όρος ΕΕ 23%) και ποσοστό 14% πιστεύει ότι τα μέτρα αυτά εφαρμόζονται αμερόληπτα (μέσος όρος ΕΕ 33%).
- Ποσοστό 3% των Κυπρίων (4% των Ευρωπαίων) δηλώνουν ότι κατά το περασμένο έτος τους ζητήθηκε, ρητά ή έμμεσα, να καταβάλουν χρηματικό δώρο, 12% δηλώνει ότι υπήρξε θύμα ή μάρτυρας υπόθεσης διαφθοράς κατά τους τελευταίους 12 μήνες (μέσος όρος ΕΕ 8%), ποσοστό 87% των οποίων δεν κατήγγειλε την υπόθεση (μέσος όρος ΕΕ 74%).
- Ποσοστό 83% των Κυπρίων, το υψηλότερο ποσοστό στην ΕΕ, δηλώνουν ότι ο μόνος τρόπος για επιτυχημένη επιχειρηματική δραστηριότητα είναι μέσω πολιτικών διασυνδέσεων.
- Ποσοστό 85% των Κυπρίων επιχειρηματιών θεωρούν ότι η ευνοιοκρατία και διαφθορά παρεμποδίζουν την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων (μέσος όρος ΕΕ 73%).

¹⁵ http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_397_en.pdf. This survey was carried out by TNS Opinion & Social network in the then 27 Member States of the European Union and in Croatia between 23 February and 10 March 2013. Some 27,786 respondents from different social and demographic groups were interviewed face-to-face at home in their mother tongue on behalf of the Directorate-General for Home Affairs. The methodology used is that of Eurobarometer surveys as carried out by the Directorate-General for Communication ("Strategy, Corporate Communication Actions and Eurobarometer" Unit).

- Ποσοστό 90% πιστεύει ότι οι υπερβολικά στενοί δεσμοί μεταξύ επιχειρήσεων και πολιτικών οδηγούν στη διαφθορά (το υψηλότερο ποσοστό στην ΕΕ).
- Ποσοστό 64% των Κυπρίων επιχειρηματιών δηλώνει ότι η διαφθορά αποτελεί πρόβλημα για την εταιρεία τους (μέσος όρος ΕΕ 43%).
- Ποσοστό 9% των Κυπρίων θεωρούν ότι η χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων είναι αρκούτσως διαφανής και ελεγχόμενη (μέσος όρος ΕΕ 22%).
- Ποσοστό 55% των εταιρειών, οι οποίες συμμετείχαν σε πρόσκληση υποβολής προσφορών ή διαδικασία διαγωνισμού κατά την τελευταία τριετία, υποστηρίζουν ότι η διαφθορά τις εμπόδισε να κερδίσουν τη σύμβαση (το τρίτο ψηλότερο ποσοστό στην ΕΕ).
- Οι ερωτηθέντες επισήμαναν την ύπαρξη προδιαγραφών προσαρμοσμένων σε συγκεκριμένες εταιρείες (80%), τις συγκρούσεις συμφερόντων κατά την αξιολόγηση των προσφορών (76%), την προσυνενόηση κατά την υποβολή προσφορών (68%), την κατάχρηση των διαδικασιών διαπραγμάτευσης (62%), τα ασαφή κριτήρια επιλογής ή αξιολόγησης (61%) και την τροποποίηση των όρων της σύμβασης μετά τη σύναψη της (55%).
- Ποσοστό 67% των ερωτηθέντων από τον χώρο των επιχειρήσεων θεωρούν ότι η διαφθορά είναι ευρέως διαδεδομένη στους δημόσιους διαγωνισμούς σε εθνικό επίπεδο (μέσος όρος ΕΕ 56%) και το 61% στις συμβάσεις που διαχειρίζεται η τοπική αυτοδιοίκηση (μέσος όρος ΕΕ 60%).

B.2.2. GRECO

Η GRECO (Group of States Against Corruption) συστάθηκε το 1999 από το Συμβούλιο της Ευρώπης με σκοπό την παρακολούθηση της συμμόρφωσης των κρατών μελών της με τα πρότυπα του Συμβουλίου της Ευρώπης για την καταπολέμηση της διαφθοράς. Σήμερα, στην GRECO συμμετέχουν 49 κράτη μέλη (48 ευρωπαϊκά κράτη και οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής). Η Κύπρος είναι από τα ιδρυτικά μέλη της GRECO από την 01/05/1999. Από το 2001 μέχρι σήμερα, η Κύπρος έχει αξιολογηθεί από ομάδα αξιολόγησης της GRECO τέσσερις φορές.

1η αξιολόγηση

Η πρώτη αξιολόγηση της Κύπρου από ομάδα αξιολόγησης της GRECO έγινε το 2001 και αφορούσε:

- α) το νομικό καθεστώς των αρμόδιων αρχών για την πρόληψη, διερεύνηση, προώθηση ποινικών διώξεων και επιδίκαση αδικημάτων διαφθοράς (νομικό καθεστώς, εξουσίες, μέσα συλλογής μαρτυρίας, ανεξαρτησία και αυτονομία),

- (β) τα πρόσωπα και τα σώματα που ασχολούνται με θέματα της διαφθοράς, και
- (γ) περιπτώσεις όπου προβλέπεται ασυλία για διερεύνηση, ποινική δίωξη ή επιδίκαση αδικημάτων διαφθοράς.

2η αξιολόγηση

Η δεύτερη αξιολόγηση της Κύπρου από ομάδα αξιολόγησης της GRECO έγινε το 2006 και αφορούσε:

- (α) τα προϊόντα διαφθοράς (κατάσχεση προϊόντων διαφθοράς) και τη σχέση μεταξύ της διαφθοράς και του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος/ οργανωμένου εγκλήματος,
- (β) δημόσια διοίκηση και διαφθορά, και
- (γ) νομικά πρόσωπα και διαφθορά.

3η αξιολόγηση

Η τρίτη αξιολόγηση της Κύπρου από ομάδα αξιολόγησης της GRECO έγινε το 2011 και αφορούσε:

- (α) ποινικοποίηση, και
- (β) διαφάνεια στις χρηματοδοτήσεις των πολιτικών κομμάτων.

4η αξιολόγηση

Η τέταρτη αξιολόγηση της Κύπρου από ομάδα αξιολόγησης της GRECO έγινε το 2016¹⁶ και αφορούσε την πρόληψη διαφθοράς σε σχέση με μέλη της Βουλής των Αντιπροσώπων, Δικαστές και Δημόσιους Κατήγορους.

Η έκθεση της GRECO 2016 προτείνει τις ακόλουθες 16 εισηγήσεις για την Κύπρο, αναφέροντας οκτώ ξεχωριστές συστάσεις για τα μέλη της Βουλής των Αντιπροσώπων, τέσσερις για το Δικαστικό Σώμα και τέσσερις για τη Νομική Υπηρεσία.

Συστάσεις που αφορούν τα μέλη της Βουλής των Αντιπροσώπων

1. Όλα τα εισοδήματα και τα ωφελήματα που λαμβάνουν οι Βουλευτές (από δημόσιες και ιδιωτικές πηγές) να διέπονται από ξεκάθαρους κανόνες, επαρκή έλεγχο και διαφάνεια.
2. Να υιοθετηθεί κώδικας ηθικής και δεοντολογίας για τους Βουλευτές συμπεριλαμβανομένου

¹⁶ Greco Secretariat. (2016). FOURTH EVALUATION ROUND, Corruption prevention in respect of members of parliament, judges and prosecutors: EVALUATION REPORT, CYPRUS. Διαθέσιμο στο <https://rm.coe.int/16806c2fb1>

του διοικητικού προσωπικού της Βουλής – που να καθορίζει τη συμπεριφορά των Βουλευτών και του προσωπικού σε ό,τι αφορά σύγκρουση συμφερόντων, παραλαβή δώρων και φιλοξενία, αλληλεπίδραση με τρίτους, λομπιστές, πρόσβαση σε υπηρεσίες και αγαθά, μελλοντική εργοδότηση, κλπ.

3. Τη δημιουργία μηχανισμού που να παρεμποδίζει τη σύγκρουση συμφερόντων όπως και την παροχή εμπιστευτικής καθοδήγησης προς την αντιμετώπιση φαινομένων σύγκρουσης συμφερόντων.
4. Να ετοιμαστούν κανονισμοί που να αναφέρονται στην αποδοχή δώρων, φιλοξενία και στήριξη που παρέχεται στο κοινοβουλευτικό τους έργο. Επίσης, οι κανονισμοί θα ενδείκνυται να αναφέρονται και στα κριτήρια αποδοχής ή μη αποδοχής δώρων.
5. Να αξιολογηθούν και θεσμοθετηθούν κανονισμοί για τα μέλη του κοινοβουλίου σε σχέση με το λόμπι.
6. Το υφιστάμενο καθεστώς των δηλώσεων περιουσιακών στοιχείων των Βουλευτών να αναπτυχθεί περαιτέρω, εξασφαλίζοντας ότι όλες οι πηγές εσόδων (από τον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα) πάνω από ένα ορισμένο όριο να δηλώνονται με βάση την πραγματική τους αξία. Οι δηλώσεις να είναι διαθέσιμες στο κοινό αμέσως μετά την υποβολή τους στα αρμόδια εποπτικά σώματα. Επιπρόσθετα, οι δηλώσεις να περιλαμβάνουν πληροφορίες για τις/τους συζύγους και τα εξαρτώμενα μέλη της οικογένειας (οι πληροφορίες αυτές δεν θα πρέπει κατ' ανάγκη να δημοσιευθούν)¹⁷.
7. Ο υφιστάμενος μηχανισμός για την παρακολούθηση των δηλώσεων περιουσιακών στοιχείων που υποβάλλονται από τα μέλη του κοινοβουλίου να υπόκειται σε μια εις βάθος αξιολόγηση με σκοπό τη δημιουργία ενός ανεξάρτητου και αποτελεσματικού μηχανισμού ελέγχου.
8. Οι κοινοβουλευτικές αρχές να αναπτύξουν μια πολιτική ακεραιότητας για την πρόληψη των συγκρούσεων συμφερόντων και των κινδύνων που παρατηρούνται από τις ελλείψεις μέσω (α) της ευαισθητοποίησης σε θεσμικό επίπεδο, (β) με τη μορφή εγχειριδίων και την τακτική εκπαίδευση και (γ) σε ατομική βάση, θεσπίζοντας μια ειδική υπηρεσία παροχής εμπιστευτικών συμβουλών.

¹⁷ Με εξαίρεση τη δημοσιοποίηση των πληροφοριών για τις/τους συζύγους και τα ανήλικα τέκνα η εισήγηση προωθήθηκε με τον *Περί του Προέδρου, των Υπουργών και των Βουλευτών της Κυπριακής Δημοκρατίας (Δήλωση και Έλεγχος Περιουσίας) (Τροποποιητικό) Νόμο του 2017*, και τον *Περί Ορισμένων Αξιοματούχων της Κυπριακής Δημοκρατίας (Δήλωση και Έλεγχος Περιουσίας) (Τροποποιητικό) Νόμο του 2017*. Η δημοσιοποίηση των περιουσιακών δηλώσεων ή πληροφοριών για τα περιουσιακά στοιχεία των συζύγων και των ανήλικων τέκνων στην οικεία ιστοσελίδα της Βουλής των Αντιπροσώπων κρίθηκε από το Ανώτατο Δικαστήριο στην απόφαση *Προέδρου της Δημοκρατίας ν. Βουλής των Αντιπροσώπων, Αναφ. αρ. 10/2016, ημερομηνίας 29/5/2017*, ως αντισυνταγματική καθότι προδήλως αντίκειται προς το Άρθρο 15.2, εφόσον, δεν εμπίπτει εντός των αναγκαίων εκείνων μέτρων που θα μπορούσαν να ληφθούν εναντίον της διαφθοράς στη δημόσια ζωή.

Συστάσεις που αφορούν το Δικαστικό Σώμα

1. Τα μέλη του Ανώτατου Δικαστηρίου να εξετάζουν πιθανή σύγκρουση συμφερόντων που πηγάζει από τη σύνθεση της ολομέλειας.
2. Τα κριτήρια με βάση τα οποία αποφασίζουν την ακεραιότητα του χαρακτήρα ενός ατόμου για τον σκοπό διορισμού ή προαγωγής να οριστούν και να είναι μετρήσιμα, αντικειμενικά και να ελέγχονται πριν τον διορισμό ή προαγωγή. Αυτά τα μετρήσιμα κριτήρια να δημοσιοποιούνται.
3. Η εφαρμογή κώδικα ηθικής και δεοντολογίας να γίνει σε μια ευρεία βάση που περιλαμβάνει όλα τα μέλη του δικαστικού σώματος ώστε να εκδηλώνει και να αναπτύσσει πρότυπα που να είναι κοινώς αποδεκτά και να ανταποκρίνονται στα καθήκοντα των δικαστών, προσφέροντας καθοδήγηση όσον αφορά τομείς, όπως η σύγκρουση συμφερόντων και άλλα θέματα που σχετίζονται με την ακεραιότητα (όπως δώρα, δευτερεύουσες δραστηριότητες, απόκλιση από τα καθήκοντα, επαφές με τρίτους, διαχείριση εμπιστευτικών πληροφοριών).
4. Να εισαχθούν στο βασικό πρόγραμμα εκπαίδευσης και επιμόρφωσης των νέων και υπηρετούντων δικαστών σε τακτά χρονικά διαστήματα συστηματική και δομημένη εκπαίδευση που να βασίζεται σε ευρωπαϊκές αποδεκτές αρχές ηθικής, σύγκρουσης συμφερόντων και παρεμπόδισης της διαφθοράς¹⁸.

Συστάσεις που αφορούν τη Νομική Υπηρεσία

1. Να υπάρξει ενδυνάμωση της ανεξαρτησίας των εισαγγελικών αρχών και της δυνατότητας των λειτουργών της Νομικής Υπηρεσίας να διεξάγουν τα καθήκοντα με πιο αυτόνομο τρόπο υπό την κατάλληλη καθοδήγηση των νομοθεσιών που ισχύουν στη χώρα μας.
2. Να εισαχθούν κριτήρια για την κατανομή των ποινικών υποθέσεων στους εισαγγελέις και η ανακατανομή περιπτώσεων εντός της Νομικής Υπηρεσίας ή η διακοπή ποινικών υποθέσεων να αιτιολογείται γραπτώς.
3. Να καθοριστεί κώδικας δεοντολογίας για τα καθήκοντα των δημόσιων κατηγορών, ο οποίος να περιλαμβάνει και επαρκή καθοδήγηση για τις συγκρούσεις συμφερόντων και θέματα που σχετίζονται με την επαγγελματική ακεραιότητά τους (π.χ. αποδοχή δώρων, δικαστικός αποκλεισμός, επαφές με τρίτα πρόσωπα, χειρισμός εμπιστευτικών πληροφοριών). Οι πληροφορίες αυτές να είναι διαθέσιμες στο κοινό.

¹⁸ Σημειώνεται ότι έχει συσταθεί Τμήμα Εκπαίδευσης στο Ανώτατο Δικαστήριο το οποίο έχει αναλάβει την προώθηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τους Δικαστές.

4. Να καταρτιστούν εκπαιδευτικά προγράμματα για τους νεοπροσληφθέντες, τα οποία όμως να παρακολουθούνται και από το υπόλοιπο προσωπικό ανά τακτά χρονικά διαστήματα. Τα προγράμματα αυτά να αντανακλούν τις ανάγκες των δημόσιων κατηγοριών όσον αφορά τις ηθικές πτυχές του έργου που επιτελούν και την πρόληψη της διαφθοράς. Τέτοια εκπαιδευτικά προγράμματα θα είναι συμπληρωματικά οποιασδήποτε άλλης εκπαίδευσης τυγχάνουν οι δημόσιοι υπάλληλοι στην Κύπρο.

B.2.3. Μηχανισμός αξιολόγησης της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά της Διαφθοράς

Η Κύπρος έχει κυρώσει τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά της Διαφθοράς με τον *Νόμο 25(III)/2008*.

Σύμφωνα με τον μηχανισμό που δημιουργήθηκε το 2010, όλες οι χώρες που έχουν επικυρώσει τη Σύμβαση αξιολογούνται σε ένα κύκλο τεσσάρων ετών από δύο άλλες χώρες, μία τουλάχιστον εκ των οποίων πρέπει να προέρχεται από την ίδια γεωγραφική ομάδα.

Το 2013 η Κύπρος κληρώθηκε να αξιολογηθεί από την Αυστρία και το Ναόρου στα Κεφάλαια 3 “Criminalization and law enforcement” και 4 «Διεθνής συνεργασία».

Στο πλαίσιο του δεύτερου κύκλου αξιολόγησης των κρατών μελών, η Κύπρος κληρώθηκε να αξιολογηθεί από τη Μικρονησία και τη Βραζιλία στα Κεφάλαια 2 «Προληπτικά μέτρα κατά της διαφθοράς» και 5 «Επαναφορά περιουσιακών στοιχείων».

B.2.4. Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που περιλαμβάνει εμπειριστατωμένη επισκόπηση σχετικά με την πρόληψη και τη διόρθωση των μακροοικονομικών ανισορροπιών 2017¹⁹

Σύμφωνα με την Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που περιλαμβάνει εμπειριστατωμένη επισκόπηση σχετικά με την πρόληψη και τη διόρθωση των μακροοικονομικών ανισορροπιών που δημοσιοποιήθηκε στις 22 Φεβρουαρίου 2017²⁰, εκκρεμούν προς υλοποίηση τα συγκεκριμένα θέματα:

- στελέχωση του συντονιστικού φορέα κατά της διαφθοράς,

¹⁹ <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2017-european-semester-country-report-cyprus-el.pdf>

Η παρούσα έκθεση αξιολογεί την οικονομία της Κύπρου με βάση την ετήσια επισκόπηση της ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, που δημοσιεύθηκε στις 16 Νοεμβρίου 2016.

²⁰ European Commission. (2017). Country Report Cyprus 2017: Including an In-Depth Review and the prevention and correction of macroeconomic imbalances. Διαθέσιμο στο <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2017-european-semester-country-report-cyprus-en.pdf>

Διεθνής Διαφάνεια-Κύπρος. (2017). Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που περιλαμβάνει εμπειριστατωμένη επισκόπηση σχετικά με την πρόληψη και τη διόρθωση των μακροοικονομικών ανισορροπιών. Διαθέσιμο στο <http://transparencycyprus.org/wp-content/uploads/2017/02/2017-european-semester-country-report-cyprus-el.pdf>

- εκπόνηση της εθνικής στρατηγικής για την καταπολέμηση της διαφθοράς,
- τροποποίηση του πειθαρχικού καθεστώτος των δημοσίων υπαλλήλων όπως επισημαίνεται στην «Έκθεση της ΕΕ για την καταπολέμηση της διαφθοράς του 2014», και
- ψήφιση νομοσχεδίου σχετικά με την προστασία των μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος

Σύμφωνα με την Έκθεση, το Δικαστικό Σώμα και η Νομική Υπηρεσία ξεκίνησαν την υλοποίηση των συστάσεων που προτείνει η Έκθεση GRECO. Όπως αναφέρει η Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής 2017, χρειάζεται να αυξηθούν οι περιπτώσεις που χρησιμοποιούν μηχανισμούς εναλλακτικής επίλυσης διαφορών, όπως είναι η διαμεσολάβηση, μέσω της οποίας θα γίνει αποφόρτιση του έργου των Δικαστηρίων. Αναφέρεται επίσης ότι έχουν δρομολογηθεί σημαντικές μεταρρυθμίσεις για το Δικαστικό Σώμα.

B.2.5. Seventeenth General Activity Report (2016) of GRECO, Anti-corruption trends, challenges and good practices in Europe & the United States of America (Adopted by GRECO 75, Strasbourg, 20-24 March 2017)²¹

Ως «βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση» χαρακτηρίζεται στην τελευταία έκθεση της Ομάδας Κρατών κατά της Διαφθοράς (GRECO) του Συμβουλίου της Ευρώπης η πρόοδος που καταγράφει η Κύπρος στην υλοποίηση των συστάσεων της για την χρηματοδότηση των κομμάτων.

Στην 17η γενική έκθεση δραστηριοτήτων της Ομάδας αναφορικά με την καταπολέμηση της διαφθοράς το 2016, που υιοθετήθηκε στο Στρασβούργο τον Μάρτιο 2017 και δημοσιεύτηκε στις 07 Ιουνίου 2017, χαρακτηρίζεται παράλληλα θετική η συμπερίληψη του Γενικού Ελεγκτή στη διαδικασία ελέγχου των εκθέσεων που υποχρεούνται να υποβάλλουν κόμματα και υποψήφιοι με τα έσοδα και τις δαπάνες.

Συγκεκριμένα, στην έκθεση αναφέρεται ότι «Cyprus has achieved very positive results and the current level of implementation of the recommendations is longer “globally unsatisfactory” and nearing full compliance»²².

Αναφορικά με τη χρηματοδότηση των κομμάτων, η έκθεση αναφέρει ότι η διαφάνεια στην Κύπρο έχει ενισχυθεί. Προστίθεται ότι η υποχρέωση των κομμάτων και των υποψηφίων για υποβολή των σχετικών εκθέσεων «is a very positive step, as is the involvement of the Auditor General in the monitoring».

Όσον αφορά την πρόοδο για συμμόρφωση με τις συστάσεις που αφορούν την ποινικοποίηση της διαφθοράς και τη διαφάνεια στη χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων μέχρι την 31η Δεκεμβρίου 2016, αναφέρεται ότι η Κύπρος έχει εφαρμόσει πλήρως το 50% των συστάσεων της GRECO και εν μέρει το υπόλοιπο 50%.

²¹ <https://www.coe.int/en/web/greco/documents/general-activity-reports>

²² Page 8 of the Seventeenth General Assembly Report (2016) of GRECO

Γ. ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ

Το πρόβλημα της διαφθοράς αποτελεί ένα πολύ σημαντικό θέμα για την Κυπριακή κυβέρνηση. Η προώθηση και επιβολή μέτρων για αντιμετώπιση και καταπολέμηση πράξεων διαφθοράς είναι συνυφασμένη με το πρόγραμμα της παρούσας διακυβέρνησης. Η πολιτική πάταξης της διαφθοράς είναι καθολική όσο μεγάλη ή μικρή κι αν είναι αυτή. Η ποινικοποίηση και οι επιπτώσεις θα είναι κοινές και η ενίσχυση/εκσυγχρονισμός της υφιστάμενης νομοθεσίας είναι προτεραιότητα.

Ένας από τους κύριους στόχους της Εθνικής Στρατηγικής είναι η βελτίωση της εικόνας της Κύπρου σχετικά με τις επιδόσεις της στην καταπολέμηση της διαφθοράς, όπως αυτή αποδίδεται στις μετρήσεις και αξιολογήσεις που πραγματοποιούνται.

Γ.1. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Η Κύπρος έλαβε μέτρα για την εναρμόνιση των διατάξεων για την καταπολέμηση της διαφθοράς με το σύνολο του Ποινικού Κώδικα και την κύρωση της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Ποινικοποίηση της Διαφθοράς σε όλους τους τομείς, συμπεριλαμβανομένης της τοπικής αυτοδιοίκησης, του αθλητισμού, της αστυνομίας κ.ο.κ. Κατάργησε την απαίτηση του διττού αξιολογίου όσον αφορά τα αδικήματα δωροδοκίας και αθέμιτης χρήσης επιρροής που διαπράττονται στο εξωτερικό, και τα Κυπριακά Δικαστήρια απέκτησαν δικαιοδοσία για τα αδικήματα που διαπράττονται στο εξωτερικό από δημόσιους υπαλλήλους, της Κυπριακής Δημοκρατίας, οι οποίοι είναι αλλοδαποί πολίτες.

Η διαφθορά στην Αστυνομία καταγράφεται ως φαινόμενο διαχρονικό, το οποίο κατά καιρούς λάμβανε σοβαρές διαστάσεις με αποτέλεσμα η εκάστοτε ηγεσία της να υποχρεώνεται να λάβει μέτρα τα οποία δυστυχώς δεν έδωσαν αποτελεσματικές λύσεις στην πρόληψη και καταστολή του φαινομένου. Οι διαστάσεις και το είδος του προβλήματος αξιολογήθηκε για πρώτη φορά στο πλαίσιο της έρευνας που διενεργήθηκε στα μέλη της Αστυνομίας, η οποία είχε ολοκληρωθεί τον Φεβρουάριο 2016 και υποβλήθηκε στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και στον Υπουργό Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως. Στο πλαίσιο αντιμετώπισης των περιστατικών διαφθοράς στην Αστυνομία, όπως αυτά προκύπτουν και συγκεκριμενοποιούνται στην πιο πάνω έρευνα, εφαρμόστηκαν και ή προωθήθηκαν πρόσθετα μέτρα, πέραν των μέτρων που περιλαμβάνονται στις πιο κάτω νομοθεσίες.

Παρατίθεται κατωτέρω πίνακας με την υφιστάμενη νομοθεσία που σχετίζεται με θέματα διαφθοράς:

1. Ο Ποινικός Κώδικας (άρθρα 100, 101, 102, 105Α, 369)
2. Ο Περί Πρόληψης Διαφθοράς Νόμος (ΚΕΦ. 161)
3. Οι Περί της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Ποινικοποίηση της Διαφθοράς (Κυρωτικός) Νόμος του 2000 (Ν.23(III)/2000)
4. Ο Περί της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Ποινικοποίηση της Διαφθοράς (Κυρωτικός) (Τροποποιητικός) Νόμος του 2012 (Ν.22(III)/2012)
5. Ο Περί του Προσθέτου Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Ποινικοποίηση της Διαφθοράς (Κυρωτικός) Νόμος του 2006 (Ν.22(III)/ 2006)
6. Οι Περί του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Ποινικοποίηση της Διαφθοράς (Κυρωτικός) Νόμος του 2012 (Ν.23(III)/2012)
7. Ο Περί της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά της Διαφθοράς (Κυρωτικός) Νόμος του 2008 (Ν.25(III)/2008)
8. Ο Περί των Γενικών Αρχών του Διοικητικού Δικαίου Νόμος του 1999 (Ν. 158(Ι)/99)
9. Ο Περί του Ελέγχου της Ανάληψης Εργασίας στον Ιδιωτικό Τομέα από Πρώην Κρατικούς Αξιωματούχους και Ορισμένους Πρώην Υπαλλήλους του Δημόσιου και του Ευρύτερου Δημόσιου Τομέα Νόμος του 2007 (Ν.114(Ι)/2007)
10. Οι Περί Δημόσιας Υπηρεσίας Νόμοι του 1990-2013 - Ειδικά σε σχέση με τη διαφθορά σημειώνονται τα εξής άρθρα:Άρθρο 60: Θεμελιώδη καθήκοντα δημοσίων υπαλλήλωνΆρθρο 65: Ιδιωτική απασχόληση και ενδιαφέρον σε εταιρείεςΆρθρο 66: Απόκτηση ιδιοκτησίαςΆρθρο 67: Επίσημες πληροφορίες, μαρτυρία και έγγραφα. Άρθρο 69: Δώρα και δωροδοκίεςΆρθρο 69Α: Υποχρέωση αναφοράς στην οικεία αρμόδια αρχή πράξεων διαφθοράς ή δωροδοκίας Μέρος VII Πειθαρχικός Κώδικας Οδηγός Συμπεριφοράς και Δεοντολογίας Δημοσίων Υπαλλήλων
11. Ο Περί Αθέμιτης Κτήσης Περιουσιακού Οφέλους από Αξιωματούχους και Λειτουργούς του Δημόσιου Νόμος του 2004 (Ν. 51(Ι)/2004)
12. Ο Περί του Ασυμβιβάστου προς την Άσκηση των Καθηκόντων Ορισμένων Αξιωματούχων της Δημοκρατίας Ορισμένων Επαγγελματικών και άλλων Συναφών Δραστηριοτήτων τους Νόμος του 2008 (Ν.7(Ι)/2008)

13. Ο Περί του Προέδρου, των Υπουργών και των Βουλευτών της Κυπριακής Δημοκρατίας (Δήλωση και Έλεγχος Περιουσίας) Νόμος του 2004 (Ν. 49(I)/2004)
14. Ο Περί Ορισμένων Αξιωματούχων της Κυπριακής Δημοκρατίας (Δήλωση και Έλεγχος Περιουσίας) Νόμος του 2004 (Ν.50(I)/2004)
15. Ο Περί της Ένατης τροποποίησης του Συντάγματος Νόμος Ν.69(I)/2016
16. Ο Περί Πολιτικών Κομμάτων Νόμος του 2012 (Ν.175(I)/2012)
17. Εθνικός Κώδικας Δεοντολογίας για τη σύναψη Δημοσίων Συμβάσεων (Γενικό Λογιστήριο)
18. Ο Περί της Ρύθμισης των Διαδικασιών Σύναψης Δημοσίων Συμβάσεων και για Συναφή Θέματα Νόμος του 2016 (Ν.73(I)/2016) και σχετικοί κανονισμοί
19. Ο Περί Προστασίας του Απορρήτου της Ιδιωτικής Επικοινωνίας (Παρακολούθηση Συνδιαλέξεων και Πρόσβαση σε Καταγεγραμμένο Περιεχόμενο Ιδιωτικής Επικοινωνίας) (Τροποποιητικός) Νόμος του 2015 (Ν.216(I)/2015)
20. Ο Περί της Παρεμπόδισης και Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες Νόμος του 2007 (Ν.188(I)/2007)
21. Ο Περί Ερευνητικών Επιτροπών Κεφ. 144
22. Ο Περί της Συμφωνίας για την ίδρυση της Διεθνούς Ακαδημίας κατά της Διαφθοράς ως Διεθνούς Οργανισμού (Κυρωτικός) Νόμος του 2011 (Ν. 19(III)/2011)
23. Ο Περί Εσωτερικού Ελέγχου Νόμος του 2003 (Ν. 114(I)/2003)
24. Ο Περί της Σύμβασης Αστικού Δικαίου για τη Διαφθορά (Κυρωτικός) και Συμπληρωματικές Διατάξεις Νόμος του 2004 (Ν.7(III)/2004)
25. Οι Περί της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου Νόμοι του 2002 (Ν. 138(I)/2002) όπως έχουν τροποποιηθεί
26. Οι Περί Υπαλλήλων της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου (Όροι Υπηρεσίας) Οδηγίες του 2004 (Κ.Δ.Π. 233/2004), όπως έχουν τροποποιηθεί
27. Κώδικας Δεοντολογίας για τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου της ΚΤΚ
28. Ο Περί Εταιρειών Νόμος Κεφ.113
29. Ο περί Βεβαιώσεως και Εισπράξεως Φόρων Νόμος του 1978 (4/1978)

Δείκτης Αντίληψης της Διεθνούς Διαφάνειας – παγκόσμια κατάσταση

Η διαφθορά γενικά περιλαμβάνει παράνομες δραστηριότητες που εσκεμμένα κρύβονται και έρχονται στο φως μέσα από σκάνδαλα, έρευνες ή διώξεις. Η «Διεθνής Διαφάνεια» βαθμολογεί και κατατάσσει τις χώρες παγκοσμίως, σε ετήσια βάση, ανάλογα με τις αντιλήψεις εμπειρογνομόνων και διεθνών οργανισμών για το μέγεθος της διαφθοράς που υπάρχει στον δημόσιο τομέα. Ο Δείκτης Αντίληψης της Διαφάνειας (ΔΑΔ) (Corruption Perceptions Index – CPI) αποτελεί το πλέον αναγνωρίσιμο εργαλείο της «Διεθνούς Διαφάνειας» στον αγώνα της κατά της διαφθοράς.

Στον Δείκτη Αντίληψης (ΔΑΔ)²³ για το 2016 που δημοσιοποιήθηκε στις 25 Ιανουαρίου 2017, η Κύπρος κατέχει τη 47η θέση ανάμεσα σε 176 χώρες, σημειώνοντας μια κατιούσα τάση 15 θέσεων σε σύγκριση με τα αποτελέσματα του ΔΑΔ για το 2015. Ανάμεσα σε 31 ευρωπαϊκές χώρες, βρίσκεται στην 22η θέση, σημειώνοντας πτώση τεσσάρων θέσεων σε σύγκριση με το 2015, άρα ο δείκτης παρουσιάζει την εικόνα ότι η αντίληψη των κυπρίων πολιτών για τη διαφθορά έχει αυξητική τάση.

Ο ΔΑΔ είναι σύνθετος δείκτης, όπου συνδυάζει έρευνες και αξιολογήσεις για τη διαφθορά, που συλλέγονται από ποικίλους αξιόπιστους θεσμούς, σε αντίθεση με το Ευρωβαρόμετρο, το οποίο μετρά την αντίληψη του κοινού για τη διαφθορά.

Τα δεδομένα που συλλέγονται αφορούν τους τελευταίους 24 μήνες. Για το 2016, η έρευνα βαθμολογεί και κατατάσσει σε σειρά (βάσει της μεθοδολογίας που έχει αναπτυχθεί από το Πανεπιστήμιο του Passau της Γερμανίας) 176 χώρες ανάλογα με την αντίληψη της συνολικής διαφθοράς που υπάρχει για την κάθε χώρα.

Έχοντας υπόψιν ότι η διαφθορά γενικά περιλαμβάνει παράνομες δραστηριότητες που εσκεμμένα κρύβονται και έρχονται στο φως μέσα από σκάνδαλα, έρευνες ή διώξεις, οι μετρήσεις περιλαμβάνουν εμπειρικά δεδομένα που συλλέγονται από αναφορές που γίνονται για δωροδοκίες, αριθμό διώξεων ή δικαστικές υποθέσεις που σχετίζονται άμεσα με τη διαφθορά. Επίσης, οι μετρήσεις περιλαμβάνουν την αποτελεσματικότητα της αστυνομίας, των δικαστηρίων και των μέσων ενημέρωσης στη διερεύνηση και την έκθεση στη διαφθορά. Ως εκ τούτου, ο πιο αξιόπιστος τρόπος για να συγκριθούν τα επίπεδα διαφθοράς μεταξύ των κρατών είναι η συλλογή αξιολογήσεων που γίνονται από φορείς που έχουν την αρμοδιότητα να αξιολογούν τη διαφθορά στον δημόσιο τομέα.

Όσον αφορά τη βαθμολογία και την κατάταξη των χωρών, η βαθμολογία δείχνει το αντιληπτό επίπεδο

²³ Διεθνής Διαφάνεια-Κύπρος (2016). Έκθεση GRECO για την Κύπρο, Ιούλιος 2016. Διαθέσιμο στο <http://transparency-cyprus.org/archives/4694>

Ο ΔΑΔ δημοσιοποιήθηκε για πρώτη φορά το 1995, και αποτελεί το πλέον αναγνωρισμένο εργαλείο της Διεθνούς Διαφάνειας με βάση το οποίο βαθμολογεί και κατατάσσει τις χώρες παγκοσμίως, σε ετήσια βάση, ανάλογα με τις αντιλήψεις εμπειρογνομόνων και διεθνών οργανισμών οι οποίοι αξιολογούν τη διαφάνεια, τη λογοδοσία και τη διαφθορά στο δημόσιο τομέα.

Περισσότερες πληροφορίες για το ΔΑΔ:

Transparency International. (2017). Corruption Perceptions Index 2016. Διαθέσιμο στο http://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2016 Διεθνής Διαφάνεια-Κύπρος. (2017). CPI 2016 results. Αποτελέσματα του Δείκτη Αντίληψης της Διαφθοράς για το 2016. Διαθέσιμο στο <http://transparencycyprus.org/archives/4890>

της διαφθοράς στον δημόσιο τομέα με βάση κλίμακα από 0-100, όπου 0 σημαίνει ότι οι πολίτες μιας χώρας θεωρούν πως έχει υψηλή διαφθορά και 100 σημαίνει ότι οι πολίτες μιας χώρας δεν αποδέχονται τη διαφθορά. Όσον αφορά την κατάταξη, αυτή δείχνει τη θέση μιας χώρας σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες που περιλαμβάνονται στον Δείκτη Αντίληψης της Διαφθοράς.

Συνοπτικός πίνακας με τα αποτελέσματα της Κύπρου τα τελευταία πέντε χρόνια:

	Βαθμολογία 0: υψηλή αποδοχή διαφθοράς 100: μη αποδοχή διαφθοράς	Παγκόσμια κατάταξη
2012	66	29
2013	63	31
2014	63	31
2015	61	32
2016	55	47

Η προσπάθεια που γίνεται για πάταξη της διαφθοράς έχει φέρει στην επιφάνεια σημαντικό αριθμό περιστατικών με παράνομες δραστηριότητες, που για χρόνια κρύβονταν εσκεμμένα και οι οποίες έγιναν γνωστές μετά από έρευνες ή διώξεις, οι οποίες αποτελούν μια αλυσίδα πράξεων που χρειάζεται χρόνο για να διερευνηθούν και να διωχθούν κατά τρόπο που να μπορούν να στοιχειοθετηθούν επαρκώς στο δικαστήριο. Ως αποτέλεσμα, οι αναφορές που γίνονται για δωροδοκίες, ο αριθμός και η αποτελεσματικότητα των διώξεων ή των δικαστικών αποφάσεων που σχετίζονται άμεσα με τη διαφθορά, καθώς και ο ρόλος των μέσων ενημέρωσης στη διερεύνηση και την έκθεση στη διαφθορά συντέμνουν στην αύξηση του δείκτη αντίληψης του Κύπριου πολίτη για τη διαφθορά στον δημόσιο τομέα. Αν και στην έκθεση φαίνεται τα επίπεδα διαφθοράς να είναι ψηλότερα κατά το 2016, σε σύγκριση με τα υπόλοιπα κράτη, εν τούτοις δεν πρέπει να παραγνωρίζουμε ότι η αποκάλυψη των παράνομων δραστηριοτήτων, οι οποίες αναφέρονται σε προγενέστερα χρόνια, γίνεται τα τελευταία τρία χρόνια.

Μέτρα που εφαρμόστηκαν στο πλαίσιο υλοποίησης της Εθνικής Στρατηγικής κατά της Διαφθοράς

Στο πλαίσιο της λογοδοσίας:

- Ενισχύθηκε η αποτελεσματικότητα των ερευνητικών επιτροπών με συγκεκριμένα νομοθετικά μέτρα.
- Παραχωρήθηκε η δυνατότητα στον Γενικό Εισαγγελέα, πέραν του Υπουργικού Συμβουλίου, να διορίζει από μόνος του ποινικούς ανακριτές.
- Ενισχύθηκε ο έλεγχος που διενεργείται από την Επίτροπο Διοικήσεως με την υποχρέωση των υπουργείων/τμημάτων/υπηρεσιών να συνεργάζονται με την Επίτροπο κατά τη διεξαγωγή έρευνας.

Με στόχο την διασφάλιση της πολιτικής ευθύνης και λογοδοσίας:

- Ενισχύθηκε η διαφάνεια στη δημόσια ζωή, με τον αποτελεσματικό έλεγχο του πόθεν έσχες των πολιτικών εκτεθειμένων προσώπων, την ανάθεση του ελέγχου σε εγκεκριμένους ελεγκτές και τη δημοσιοποίηση των δηλώσεων περιουσίας τους.
- Ενισχύθηκαν οι δημοκρατικοί θεσμοί και η αποφυγή του κατεστημένου, με τη ρύθμιση ανώτατου ορίου συνεχών θητειών στο αξίωμα του Προέδρου της Δημοκρατίας και στο αξίωμα του Βουλευτή.
- Προωθήθηκε ο περιορισμός της ασυλίας των Βουλευτών μόνο σε θέματα ελευθερίας λόγου και άσκησης του δικαιώματος ψήφου.
- Έγινε επακριβής καθορισμός των αδικημάτων για τα οποία ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας να διωχθεί ποινικά.

Στο πλαίσιο της χρηστής διοίκησης και της διαφάνειας:

- Ρυθμίστηκε η υποχρέωση των αρόδων αρχών να δημοσιοποιούν τα πρακτικά και την αιτιολογία των αποφάσεων που σχετίζονται με διαδικασίες κατακύρωσης προσφορών σε δημόσιες συμβάσεις και των αποφάσεων σε πολεοδομικά θέματα, με αποτέλεσμα να ενισχύεται η δυνατότητα ελέγχου των αποφάσεων της διοίκησης.
- Κατατέθηκε νομοσχέδιο που ρυθμίζει για πρώτη φορά το δικαίωμα πρόσβασης του πολίτη στα δημόσια έγγραφα, με αποτέλεσμα να ενισχύεται και η απαίτηση για λογοδοσία.

Για την αποτελεσματική διερεύνηση των αδικημάτων διαφθοράς:

- Σημαντική είναι η ρύθμιση της δυνατότητας πρόσβασης και αποκάλυψης της καταγεγραμμένης επικοινωνίας.
- Κατατέθηκε νομοσχέδιο που ρυθμίζει τη δυνατότητα άρσης του απορρήτου της επικοινωνίας στις τηλεφωνικές συνδιαλέξεις.
- Ενισχύθηκαν νομοθετικά οι διαδικασίες και οι εξουσίες του κράτους για δέσμευση και δήμευση περιουσιών που προήλθαν από παράνομες δραστηριότητες.
- Κατατέθηκε νομοσχέδιο που ρυθμίζει την προστασία των προσώπων που καταγγέλλουν περιστατικά διαφθοράς (whistleblowers) στο δημόσιο, ρύθμιση που θα συμβάλει στην αποκάλυψη περιστατικών.

Περαιτέρω, για σκοπούς διαφάνειας:

- Ετοιμάζεται νομοσχέδιο που θα ρυθμίζει την λειτουργία των ομάδων πίεσης (lobbying).
- Ετοιμάζεται νομοσχέδιο για τη σύσταση Ανεξάρτητης Αρχής κατά της Διαφθοράς

Γ.2. ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

► Μηδενική ανοχή στη διαφθορά

Η αποφασιστικότητα για την πάταξη της διαφθοράς επιβάλλεται να είναι ξεκάθαρη και σαφής και δεν επιτρέπεται να υπάρχουν διπλά πρότυπα διαφθοράς τα οποία προκαλούν σύγχυση ως προς το επιτρεπτό συγκεκριμένων πράξεων ή ενεργειών. Για αυτό επιβάλλεται να δοθεί ίση έμφαση στη διαφθορά είτε διαπράττεται στον ιδιωτικό είτε στον δημόσιο τομέα.

Η πάταξη πρέπει να είναι οριζόντια, από όπου και αν προέρχεται, από οποιονδήποτε γίνεται η πράξη διαφθοράς, όσο μικρή ή μεγάλη και αν είναι αυτή. Η ποινικοποίηση και οι επιπτώσεις πρέπει να είναι κοινές. Η έμφαση πρέπει να είναι η ίδια είτε πρόκειται για φυσικό είτε για νομικό πρόσωπο, είτε στον δημόσιο είτε στον ιδιωτικό τομέα.

Για να επανέλθει η ισορροπία ως προς την εφαρμογή της διαφάνειας πρέπει και οι δύο τομείς, ιδιωτικός και δημόσιος, να διατηρούν τα ίδια ηθικά πρότυπα. Η αποτελεσματική πάταξη της διαφθοράς του ιδιωτικού τομέα πρέπει να προβληθεί ως εξασφάλιση ενός πεδίου με ίσες επενδυτικές και επιχειρηματικές ευκαιρίες, επιδιώκοντας με αυτόν τον τρόπο την προσέλκυση ξένων επενδύσεων.

► **Ενιαία και ολιστική αντιμετώπιση της διαφθοράς**

Είναι καθήκον και αρμοδιότητα όλης της κοινωνίας, συμπεριλαμβανομένων των δημόσιων υπηρεσιών και της πολιτικής ηγεσίας, να διασφαλίσει ότι η διαφθορά θα προλαμβάνεται και θα καταπολεμάται οπουδήποτε και οποτεδήποτε.

► **Ενιαίος φορέας σχεδιασμού και συντονισμού**

Είναι αναγκαία η δημιουργία Ανεξάρτητης Αρχής κατά της Διαφθοράς, ως του φορέα που θα συντονίζει τις προσπάθειες όλων των υπηρεσιών/φορέων για την καταπολέμηση της διαφθοράς και θα επιβλέπει την τήρηση των χρονοδιαγραμμάτων για την υλοποίηση στόχων/δράσεων από τις διάφορες υπηρεσίες. Υπό την ομπρέλα του θα βρίσκονται όλοι όσοι συμμετέχουν ενεργά ή παθητικά στην προσπάθεια ούτως ώστε να ακολουθείται κοινή πορεία κατά της διαφθοράς.

Αρκετά κράτη μέλη της Ευρώπης διαθέτουν κεντρικούς οργανισμούς καταπολέμησης της διαφθοράς που συνδυάζουν αρμοδιότητες πρόληψης και καταστολής, ενώ άλλα έχουν θεσπίσει υπηρεσίες για την καταπολέμηση της διαφθοράς.

- Η *Σλοβενική Επιτροπή για την Πρόληψη της Διαφθοράς (CPC)*, παρά τους περιορισμένους πόρους, διαθέτει αποδεδειγμένο ιστορικό εφαρμογής με πάνω από 1.000 αξιολογήσεις και έρευνες ετησίως. Έχει επαληθεύσει τα περιουσιακά στοιχεία και τα συμφέροντα των ηγετών όλων των κύριων πολιτικών κομμάτων, ενώ πρόσφατα αποκάλυψε παραβιάσεις της νομοθεσίας όσον αφορά τη δημοσιοποίηση των περιουσιακών στοιχείων και τον φερόμενο αδικαιολόγητο πλούτο σημαντικών προσωπικοτήτων. Η CPC δεν αποτελεί μέρος του συστήματος επιβολής του νόμου ή της ποινικής δίωξης στη Σλοβενία και οι λειτουργοί της δεν διαθέτουν τυπικές αστυνομικές εξουσίες. Ωστόσο, διαθέτουν, μεταξύ άλλων, ευρείες νομικές εξουσίες πρόσβασης και κλήτευσης για υποβολή οικονομικών και άλλων εγγράφων, διενέργειας διοικητικών ερευνών και διαδικασιών και συλλογής πρόσθετων πληροφοριών και αποδεικτικών στοιχείων. Η CPC μπορεί επίσης να επιβάλει χρηματικές ποινές για διάφορες παραβιάσεις οι οποίες μπορούν εφεσιβληθούν ενώπιον του Δικαστηρίου.
- Ως εξειδικευμένη εισαγγελία για την καταπολέμηση της διαφθοράς μεσαίας και υψηλής κλίμακας, η *Εθνική Διεύθυνση για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς της Ρουμανίας* έχει δημιουργήσει ένα αξιοσημείωτο ιστορικό αμερόληπτων ερευνών και διώξεων σε

υποθέσεις διαφθοράς στα ανώτατα επίπεδα της πολιτικής, της δικαστικής εξουσίας και σε άλλους τομείς, όπως η φορολογική διοίκηση, τα τελωνεία, οι μεταφορές, οι κατασκευές, η υγεία κτλ.²⁴

► **Ενίσχυση του νομικού πλαισίου κατά της διαφθοράς**

Απαιτείται να γίνει εκσυγχρονισμός της υφιστάμενης νομοθεσίας και να διασφαλιστεί η συναρμογή των αλλαγών αυτών με τις προτεινόμενες συστάσεις όλων των φορέων προς τους οποίους έχει αναλάβει δεσμεύσεις η Κύπρος για συμμόρφωση (π.χ. GRECO, ΕΕ, ΟΗΕ).

Γ3. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Η Εθνική Στρατηγική κατά της Διαφθοράς είναι συνυφασμένη με την αποφασιστικότητα της Κυβέρνησης να επιδείξει μηδενική ανοχή στη διαφθορά. Η πρόοδος στη μείωση της διαφθοράς σε όλους τους τομείς εξαρτάται πρωτίστως από την πλήρη δέσμευση της εκάστοτε Κυβέρνησης και όλης της πολιτικής ηγεσίας.

Η Εθνική Στρατηγική κατά της Διαφθοράς στοχεύει στη βελτίωση του πολιτικού, οικονομικού, κοινωνικού και νομοθετικού περιβάλλοντος της Κυπριακής Δημοκρατίας μέσα από συντονισμένες δράσεις σε 6 βασικούς πυλώνες:

- **πρόληψη** η οποία στοχεύει στη μείωση των ευκαιριών διαφθοράς και στην αποτροπή των αιτιών της,
- **εκπαίδευση** με τον σχεδιασμό και εφαρμογή κατάλληλων εκπαιδευτικών και επιμορφωτικών προγραμμάτων, δομών και μέσων,
- **ευαισθητοποίηση** και αλλαγή της συμπεριφοράς και των αντιλήψεων της κοινωνίας στα σχετικά θέματα, όπως είναι η ενίσχυση του αισθήματος της κοινωνίας για απαίτηση χρηστής διοίκησης και λογοδοσίας, η ώθηση της κοινωνίας να αντιστέκεται και να προλαμβάνει τη διαφθορά και η ενδυνάμωση του πλαισίου συμμετοχής μη κρατικών φορέων,
- **νομοθετικός εκσυγχρονισμός** με την ενίσχυση και αξιοποίηση του νομικού πλαισίου κατά της διαφθοράς, με στόχο τη θωράκιση της δικαιοσύνης, ενισχύοντας τα εργαλεία καταπολέμησης της διαφθοράς, και την επίτευξη αποτελεσματικότερων και ταχύτερων διαδικασιών,

²⁴ Έκθεση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Έκθεση της ΕΕ για την καταπολέμηση της διαφθοράς, Βρυξέλλες 3.2.2014, COM(2014) 38, σελίδες 15-16

- ▶ **καταστολή** με την αποτελεσματική επιβολή μέτρων κατά της διαφθοράς, την αύξηση της εμπιστοσύνης για την ποιότητα και την αποτελεσματικότητα των δράσεων κατά της διαφθοράς και την ενίσχυση της συμμόρφωσης με τα διεθνή πρότυπα και τις υποχρεώσεις,
- ▶ **παρακολούθηση** με την αυξημένη συμμόρφωση σε κανόνες χρηστής διοίκησης και ενισχυμένη λογοδοσία από δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς, όπως είναι η ενδυνάμωση συμμόρφωσης με το νομικό και κανονιστικό πλαίσιο, η αναθεώρηση και ενημέρωση συστημάτων, διαδικασιών και θεσμικών συμπεριφορών που παρακωλύουν τη συμμόρφωση με τους κανόνες και τη λογοδοσία, ο έλεγχος συμμόρφωσης με τα καθιερωμένα πρότυπα λογοδοσίας και η ενίσχυση των επαγγελματικών προτύπων σε όλους τους φορείς και τις υπηρεσίες του δημοσίου.

Αυτό που επιδιώκεται είναι η εδραίωση ενός αποτελεσματικού πολιτικού συστήματος που να χαρακτηρίζεται από διαφάνεια και να διασφαλίζει την κοινωνική συνοχή και την εθνική υπόσταση, μέσω ενός λειτουργικού, βιώσιμου και αποτελεσματικού εθνικού προγράμματος, το οποίο να παρέχει συγκεκριμένη δράση για την αποτελεσματική αντιμετώπιση και πάταξη της διαφθοράς.

Η Κύπρος έχει επιδείξει τη βούληση να παρεμποδίσει και να αντιμετωπίσει τη διαφθορά μέσω της τροποποίησης της νομοθεσίας και της σύστασης Ανεξάρτητης Αρχής κατά της Διαφθοράς με αποστολή την αξιολόγηση και τον συντονισμό του έργου των διαφόρων υπηρεσιών του δημοσίου, ευρύτερου δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα σε θέματα διαφθοράς. Η αποστολή, οι αρμοδιότητες και οι εξουσίες την Αρχής θα καθορίζονται δια νόμου, ώστε αυτές να εκτελούνται κατά τρόπο αποτελεσματικό και η λειτουργία της να μην επιδέχεται οποιασδήποτε μορφής αμφισβήτησης²⁵. Ωστόσο, υπάρχει η ανάγκη ενίσχυσης του συστήματος επιβολής και εφαρμογής διασφαλίσεων διαφάνειας και ακεραιότητας που να διευκολύνουν τον εντοπισμό και τη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων. Θα πρέπει να διασφαλιστεί ο στενότερος συντονισμός των αρμόδιων φορέων, η αποτελεσματική δημοσιοποίηση περιουσιακών στοιχείων και συγκρούσεων συμφερόντων και μεγαλύτερη διαφάνεια κατά τη χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων καθώς και κατά τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων.

²⁵ Έχει ετοιμαστεί κοστολογημένη μελέτη για τη σύσταση Ανεξάρτητης Αρχής κατά της Διαφθοράς από την κ. Μαρία Κραμβιά-Καπαρδή (2017) «Μοντέλα Αντιμετώπισης της Διαφθοράς σε Διάφορες Χώρες και Εισήγηση ενός Μοντέλου για Υιοθέτηση στην Κύπρο». Χορηγός PWC.

Γ.3.1. Πυλώνες Στρατηγικής

Πρόληψη, εκπαίδευση, ευαισθητοποίηση

Η πρόληψη στοχεύει στη μείωση των πράξεων διαφθοράς τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα. Μέσω της εκπαίδευσης και της ευαισθητοποίησης σε τέτοιου είδους θέματα θα προωθηθεί η επίτευξη των προτεραιοτήτων που τίθενται υπό τον συγκεκριμένο πυλώνα με:

- Ομιλίες, εκδηλώσεις και σεμινάρια για εξεύρεση καλών πρακτικών καθοδήγησης για την αντιμετώπιση της διαφθοράς.
- Εφαρμογή των απαιτήσεων του προτύπου ISO 37001 τόσο στον δημόσιο (οριζόντιο σχέδιο εφαρμογής σε υπουργεία, τμήματα και υπηρεσίες) όσο και τον ιδιωτικό τομέα, καθώς και με την πιστοποίηση του συστήματος διαχείρισης, στην προσπάθεια καταπολέμησης της δωροδοκίας.
- Σχεδιασμό κατάλληλων εκπαιδευτικών και επιμορφωτικών προγραμμάτων και σεμιναρίων για διαρκή ενημέρωση και εκπαίδευση όλων των εμπλεκόμενων υπηρεσιών και τα οποία θα περιλαμβάνουν τρόπους αναγνώρισης ενδείξεων για πιθανή διαφθορά.
- Δημιουργία κατάλληλων εκπαιδευτικών δομών και μέσων για στοχευμένη επιμόρφωση σε μεθόδους και πρακτικές που επιφέρουν τη διαφάνεια.
- Ανάπτυξη της συνεργασίας μεταξύ των αρμόδιων υπηρεσιών της Κυπριακής Δημοκρατίας και θεσμοθέτηση καναλιών άμεσης επικοινωνίας και ανταλλαγής πληροφοριών για εντοπισμό των πράξεων διαφθοράς.
- Ενδυνάμωση της συνεργασίας των αρμόδιων υπηρεσιών με άλλες κυβερνήσεις, τόσο σε διμερές όσο και σε πολυμερές επίπεδο για την άντληση πληροφοριών και ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών σε θέματα διαφθοράς, μεταφορά καταδίκων, προστασία μαρτύρων κλπ.
- Συνεχή επιμόρφωση λειτουργών πρώτης γραμμής των αρμοδίων υπηρεσιών σε θέματα εντοπισμού και διαχείρισης τέτοιων θεμάτων.
- Ευαισθητοποίηση του κοινού και της κοινωνίας για απαίτηση χρηστής διοίκησης και λογοδοσίας, ώθηση της κοινωνίας να αντιστέκεται και να προλαμβάνει τη διαφθορά, και ενδυνάμωση του πλαισίου συμμετοχής μη κρατικών φορέων.
- Μηχανισμοί αποτελεσματικής προστασίας καταγγελλόντων και μαρτύρων περιστατικών διαφθοράς.
- Μηχανισμοί διαχείρισης παραπόνων και καταγγελίας περιπτώσεων διαφθοράς.

Νομοθετικός εκσυγχρονισμός

Ο νομοθετικός εκσυγχρονισμός στοχεύει στη θωράκιση της δικαιοσύνης ενισχύοντας τα εργαλεία καταπολέμησης της διαφθοράς με αποτελεσματικότερες και ταχύτερες διαδικασίες. Αυτό που επιδιώκεται είναι:

- Θέσπιση και υιοθέτηση κώδικα δεοντολογίας σε όλα τα στρώματα της Κυβέρνησης.
- Ολοκλήρωση του νομοθετικού πλαισίου κατά της διαφθοράς.
- Θέσπιση νομοθετικού πλαισίου για τη διαφάνεια, εποπτεία και επιβολή κυρώσεων σχετικά με τη χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων.
- Ενδυνάμωση του νομοθετικού πλαισίου προστασίας των καταγγελλόντων περιστατικά διαφθοράς.
- Σύσταση και λειτουργία αυτόνομης ειδικής υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου στην Αστυνομία.
- Τροποποίηση του Ποινικού Κώδικα, σύμφωνα με τις συστάσεις των διεθνών φορέων.
- Εναρμόνιση της νομοθεσίας κατά της διαφθοράς με τα διεθνή πρότυπα και συστάσεις συμμόρφωσης στη βάση των διεθνών και ευρωπαϊκών υποχρεώσεων.
- Απλούστευση των διαδικασιών που διασφαλίζουν την αποτελεσματική διερεύνηση της διαφθοράς.
- Ενοποίηση της νομοθεσίας κατά της διαφθοράς, σύμφωνα με τις συστάσεις της Επιτροπής GRECO.

Καταστολή

Ο πυλώνας «καταστολή» έχει στόχο τη συλλογή και διερεύνηση πληροφοριών, τον εντοπισμό, τη σύλληψη και την παραπομπή ατόμων που ενέχονται σε πράξεις διαφθοράς ενώπιον της δικαιοσύνης. Οι στόχοι για τον συγκεκριμένο πυλώνα είναι:

- Μεγιστοποίηση της ικανότητας των αρχών επιβολής του νόμου σε θέματα πρόληψης πράξεων διαφθοράς μέσω της αποτελεσματικής εκτίμησης των κινδύνων.
- Ενίσχυση των εξουσιών και αρμοδιοτήτων των διωκτικών αρχών ώστε να καταστεί αποτελεσματικότερη η συλλογή και διερεύνηση πληροφοριών, η αποκάλυψη και η διερεύνηση των οποιωνδήποτε πράξεων διαφθοράς και η δίωξη των προσώπων που εμπλέκονται σε αυτές.
- Θωράκιση της δικαιοσύνης μέσω του εκσυγχρονισμού της υφιστάμενης νομοθεσίας και των διαδικασιών, καθώς και η εισαγωγή νέων θεσμών στη δικαιοσύνη σχεδιασμένων ειδικά για την πάταξη της διαφθοράς.

- Καταπολέμηση της διαφθοράς σε τομείς άμεσου κινδύνου και υψηλού οικονομικού αποτελέσματος (υγεία, προμήθειες, φοροδιαφυγή, πολεοδομία, δημόσια διοίκηση, τοπική αυτοδιοίκηση) μέσω της εκπαίδευσης και του συντονισμού των δράσεων μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων.
- Παρακολούθηση της εφαρμογής και αναθεώρηση της νομοθεσίας αναφορικά με πράξεις διαφθοράς. Συμμόρφωση με διεθνείς υποχρεώσεις.
- Δημιουργία στατιστικών αναλύσεων και παρακολούθηση ποσοστιαίων αλλαγών ανά έτος σε θέματα διαφθοράς και ξηπλήματος χρήματος.
- Ετοιμασία ετήσιων εκθέσεων προόδου κατά της διαφθοράς.
- Ανάπτυξη εκπαιδευτικών πολιτικών με μακροχρόνια στόχευση, και
- Ανάπτυξη ερευνητικού προγράμματος για την ανάπτυξη καινοτόμων μεθόδων σε συνεργασία με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς.

Παρακολούθηση

Με τον πυλώνα «παρακολούθηση» επιδιώκεται η άμεση συμμόρφωση με τα καθιερωμένα πρότυπα και η αντιμετώπιση των συνεπειών πράξεων διαφθοράς. Αυτό που επιδιώκεται είναι:

- Εκσυγχρονισμός του εξοπλισμού/υλικών/μέσων/υποδομών για την άμεση αντιμετώπιση των συνεπειών πράξεων διαφθοράς σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο.
- Καθιέρωση συντονιστικού μηχανισμού άμεσης ανταπόκρισης των διάφορων φορέων/υπηρεσιών για τη διαχείριση πράξεων διαφθοράς.
- Σχεδιασμός και πραγματοποίηση κοινών εκπαιδεύσεων.
- Χαρτογράφηση δομών, αρμοδιοτήτων και τομών δράσης για όλους τους φορείς που ασχολούνται με τη δίωξη, τον έλεγχο και την καταστολή περιπτώσεων διαφθοράς.
- Μέγιστη αξιοποίηση του προτύπου ISO 37001 ως πολύτιμο εργαλείο κατά της δωροδοκίας και κατ' επέκταση της διαφθοράς.

Η Εθνική Στρατηγική κατά της Διαφθοράς βασιζόμενη στους ανωτέρω πυλώνες στοχεύει στα εξής:

1. Επαναφορά της εμπιστοσύνης της κοινωνίας στην πολιτική ηγεσία για κοινή μάχη ενάντια στη διαφθορά και πολιτική δέσμευση για μηδενική ανοχή στη διαφθορά.
2. Ενίσχυση του αισθήματος της κοινωνίας για χρηστή διαχείριση, λογοδοσία και διαφάνεια.
3. Αποτελεσματική επιβολή μέτρων κατά της διαφθοράς.
4. Ενδυνάμωση της συμμόρφωσης με το νομικό και κανονιστικό πλαίσιο.
5. Στενή παρακολούθηση και έλεγχο της εφαρμογής των δράσεων.

Γ.3.2 Ενδιάμεσοι στόχοι

1. Επαναφορά της εμπιστοσύνης της κοινωνίας στην πολιτική ηγεσία για κοινή μάχη ενάντια στη διαφθορά και πολιτική δέσμευση για μηδενική ανοχή στη διαφθορά.

Με τον στόχο αυτό επιδιώκεται η αμοιβαία δέσμευση από την πολιτική ηγεσία για μηδενική ανοχή στη διαφθορά και τις πρακτικές της.

Άξονες πολιτικής:

- Επίδειξη πολιτικής δέσμευσης για μηδενική ανοχή.
- Αποτελεσματική τήρηση των θεσμών.

Αναμενόμενα αποτελέσματα	Δείκτες αξιολόγησης
<ol style="list-style-type: none">1. Μείωση της πολιτικής διαφθοράς2. Πολιτική υιοθέτηση της Εθνικής Στρατηγικής κατά της Διαφθοράς3. Αυξημένη αποδοτικότητα των θεσμών	<ol style="list-style-type: none">1. Σταθερή πολιτική δράση ενάντια στη διαφθορά2. Εφαρμογή και υιοθέτηση κωδίκων δεοντολογίας από τη Βουλή και την Κυβέρνηση3. Προώθηση και ψήφιση νομοσχεδίων για τη διαφθορά4. Ψήφιση για τη χρηματοδότηση των κομμάτων5. Δημιουργία γραφείου Διαφάνειας στη Βουλή

Παράγοντες επιτυχίας:

- Πολιτική δέσμευση υιοθέτησης της Εθνικής Στρατηγικής κατά της Διαφθοράς.
- Απαρέγκλιτη τήρηση νόμων και κανονισμών.

2: Ενίσχυση του αισθήματος της κοινωνίας για χρηστή διαχείριση, λογοδοσία και διαφάνεια

Με τον στόχο αυτό επιδιώκεται η ενδυνάμωση και το κτίσιμο της εμπιστοσύνης της κοινωνίας στη μάχη κατά της διαφθοράς.

Άξονες πολιτικής:

- Ενίσχυση του αισθήματος της κοινωνίας για απαίτηση χρηστής διοίκησης, λογοδοσίας και διαφάνειας.
- Ενδυνάμωση του πλαισίου συμμετοχής μη κρατικών φορέων.

Αναμενόμενα αποτελέσματα	Δείκτες αξιολόγησης
<ol style="list-style-type: none"> 1. Δημόσια εγρήγορση για δράσεις κατά της διαφθοράς 2. Δημόσια απαίτηση για πληροφόρηση 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Συνεχής δημόσιος απολογισμός για δράσεις κατά της διαφθοράς 2. Εκπαιδευτικά/επιμορφωτικά προγράμματα μέσω των υπουργείων 3. Ανάληψη κοινών δράσεων με όλους τους μη κρατικούς φορείς 4. Ετήσιες αναφορές/εκθέσεις

Παράγοντες επιτυχίας:

- Δημόσια εμπιστοσύνη στις δράσεις της Κυβέρνησης κατά της διαφθοράς.
- Συμμετοχή του κοινού στις εκστρατείες κατά της διαφθοράς.

3: Αποτελεσματική επιβολή μέτρων κατά της διαφθοράς

Όλοι οι θεσμικοί παράγοντες πρέπει να συμμετέχουν στην ανάπτυξη νέων δομών ενάντια στη διαφθορά με συντονισμό όλων των προσπαθειών υπό την ίδια ομπρέλα.

Άξονες πολιτικής:

- Ενίσχυση του νομοθετικού, δικαστικού και ελεγκτικού πλαισίου για την καταπολέμηση της διαφθοράς.
- Ρύθμιση, εφαρμογή και ενδυνάμωση του πλαισίου συμμόρφωσης με διεθνή πρότυπα και υποχρεώσεις.

Αναμενόμενα αποτελέσματα	Δείκτες αξιολόγησης
<ol style="list-style-type: none">1. Αύξηση περιπτώσεων καταδίκης2. Δημόσια εμπιστοσύνη για τη δράση της κυβέρνησης	<ol style="list-style-type: none">1. Ψήφισμα της νομοθεσίας2. Λειτουργία εσωτερικών δομών ελέγχου3. Πλήρης συμμόρφωση με διεθνείς υποχρεώσεις

Παράγοντες επιτυχίας:

- Διαθέσιμοι πόροι για την εφαρμογή.
- Κυβερνητική και κοινοβουλευτική υποστήριξη.

4: Ενδυνάμωση της συμμόρφωσης με το νομικό και κανονιστικό πλαίσιο

Η μεταρρύθμιση στον δημόσιο τομέα παραμένει ένα καίριο σημείο της πολιτικής κατά της διαφθοράς.

Άξονες πολιτικής:

- Ενδυνάμωση συμμόρφωσης με το νομικό και κανονιστικό πλαίσιο.
- Αναθεώρηση και ενίσχυση των επαγγελματικών προτύπων σε όλους τους φορείς και τις υπηρεσίες του δημοσίου.

Αναμενόμενα αποτελέσματα	Δείκτες αξιολόγησης
<ol style="list-style-type: none"> 1. Αυξημένη λογοδοσία σε όλα τα υπουργεία, τμήματα, υπηρεσίες 2. Βελτίωση δημόσιας εμπιστοσύνης απέναντι στα κυβερνητικά τμήματα 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Αναφορές περιστατικών διαφθοράς από φορείς και υπηρεσίες 2. Αξιολόγηση ακεραιότητας δημόσιων φορέων 3. Υλοποίηση της μεταρρύθμισης του δημόσιου τομέα

Παράγοντες επιτυχίας:

- Πολιτική και διοικητική δέσμευση αυξημένης λογοδοσίας.
- Μεταρρύθμιση των δημόσιων υπηρεσιών.

5: Στενή παρακολούθηση και έλεγχος της εφαρμογής των δράσεων

Ο στόχος αυτός επιδιώκει να στηρίξει την ενδυνάμωση των διάφορων φορέων να σχεδιάζουν και να διαχειρίζονται τις δράσεις τους κατά τρόπο που να έχουν μεγαλύτερη αποδοτικότητα.

Άξονες πολιτικής:

- Ενδυνάμωση του σχεδιασμού, συντονισμού και εφαρμογής σχεδίων κατά της διαφθοράς.
- Εισαγωγή συστήματος παρακολούθησης ελέγχου και αξιολόγησης της Εθνικής Στρατηγικής κατά της Διαφθοράς.

Αναμενόμενα αποτελέσματα	Δείκτες αξιολόγησης
Αυξημένη στρατηγική και επιχειρησιακή αποτελεσματικότητα των φορέων καταπολέμησης της διαφθοράς	<ol style="list-style-type: none"> 1. Συστήματα συλλογής και αξιολόγησης πληροφοριών 2. Λήψη στρατηγικών αποφάσεων 3. Ερευνητικό πρόγραμμα κατά της διαφθοράς 4. Λεπτομερείς εκθέσεις και σχέδια για ετήσια κοινή αναθεώρηση

Παράγοντες επιτυχίας:

- Ικανοποιητική συνεργασία μεταξύ των φορέων.
- Διαθέσιμοι πόροι.

Σκοπός των δράσεων είναι η προσφορά ενός ουσιαστικού και πρακτικού τρόπου ενημέρωσης, πρόληψης, αντιμετώπισης και καταστολής της διαφθοράς στην Κύπρο. Οι δράσεις έχουν σχεδιαστεί για να συμπληρώνουν η μία την άλλη έτσι ώστε να υπάρχει συνάφεια και αλληλεπίδραση στην εφαρμογή τους. Η συστηματική προσπάθεια και η ανάληψη συγκεκριμένων μέτρων που θα οδηγήσουν σταδιακά στη βελτίωση των θεσμών και στην υιοθέτηση διαφανών διαδικασιών στην άσκηση της εξουσίας.

Γ.4. ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ/ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ, ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Η εφαρμογή της Εθνικής Στρατηγικής κατά της Διαφθοράς απαιτεί υποστήριξη από ένα ευρύ φάσμα στόμων, φορέων και ομάδων συμμετεχόντων. Είναι σημαντικό όλοι οι δημόσιοι και ιδιωτικοί φορείς να συμμετάσχουν στην υλοποίηση και ανάπτυξη της Εθνικής Στρατηγικής κατά της Διαφθοράς.

Για να έχει αποτέλεσμα η όλη προσπάθεια, απαιτείται ο μέγιστος βαθμός συντονισμού ώστε να εξασφαλιστούν με τον καλύτερο και πιο αποδοτικό τρόπο η εφαρμογή, πρόοδος, αποτελεσματική διαχείριση και αξιολόγηση της εθνικής στρατηγικής σε όλο τον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα.

Με την έγκριση της Εθνικής Στρατηγικής κατά της Διαφθοράς από το Υπουργικό Συμβούλιο, στη βάση των στόχων και των επιδιώξεων που καθορίζονται στους έξι πυλώνες της στρατηγικής, τα αρμόδια Υπουργεία, Τμήματα, υπηρεσίες, φορείς θα κληθούν να συνεισφέρουν με τις δράσεις τους στην υλοποίησή της. Τα σχέδια δράσης θα καταρτίζονται για περίοδο πέντε ετών και θα αξιολογούνται ετησίως.

Οι δράσεις θα περιλαμβάνουν είτε την εφαρμογή υφιστάμενων σχεδίων δράσης, είτε τον καταρτισμό νέων σχεδίων ή την ανάληψη συγκεκριμένων μέτρων και ενεργειών από τα αρμόδια Υπουργεία, Τμήματα, υπηρεσίες, φορείς. Στα σχέδια δράσης θα καθορίζονται οι ενέργειες και τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν, το χρονοδιάγραμμα υλοποίησής τους και οι δείκτες απόδοσής τους.

Η σύσταση μιας Ανεξάρτητης Αρχής κατά της Διαφθοράς θα παίξει σημαντικό ρόλο σε συνδυασμό με την ανεξαρτησία των εμπλεκόμενων φορέων, οι οποίοι από πλευράς τους θα πρέπει να δείξουν στον μέγιστο βαθμό πνεύμα συνεργασίας.

Ο πρώτος χρόνος θα αξιοποιηθεί ως περίοδος εφαρμογής και ταυτόχρονα ως δοκιμαστική περίοδος, δηλαδή θα θεωρηθεί χρόνος πολιτικής εφαρμογής που θα οδηγήσει σε βελτιώσεις, ώστε η Εθνική Στρατηγική να γίνει λειτουργικότερη και αποτελεσματικότερη. Στο διάστημα αυτό θα πρέπει να διασφαλιστεί η ετοιμασία όλων των σχεδίων δράσεων και να ληφθούν διορθωτικά μέτρα εάν χρειαστεί.

Κάθε Υπουργείο, Τμήμα, υπηρεσία, φορέας θα αναλάβει τη χρηματοδότηση των δικών του δράσεων, ενώ η χρηματοδότηση των οριζόντιων δράσεων θα καλύπτεται από δαπάνες που θα περιληφθούν στον προϋπολογισμό του Υπουργείου Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως μέχρι την ίδρυση της Ανεξάρτητης Αρχής κατά της Διαφθοράς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Έκθεση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Έκθεση της ΕΕ για την καταπολέμηση της διαφθοράς, Βρυξέλλες 3.2.2014, COM(2014) 38, ANNEX 13, Παράρτημα Κύπρος
- Examples of National Anti-Corruption Strategies, Anti-Corruption Helpdesk, Maira Martini, Transparency International, 25 August 2013
- Programming Guide for Strategy Papers, Programming Fiche, Anti-corruption, European Commission, January 2009
- UN Guide for Anti-Corruption Policies, Global Programme against Corruption, United Nations Office on Drugs and Crime, November 2003
- Review of implementation of the United Nations Convention against Corruption 2013
- Στρατηγικός Σχεδιασμός ΔΔ-Κ για το 2016 (TI-CStrategicPlanfor 2016), Διεθνής Διαφάνεια-Κύπρος, Μαρία Κωνσταντίνου, 2016
- Προστασία του Whistleblower [Η Ανάγκη Θεσμοθέτησης Νομοθεσίας], Διεθνής Διαφάνεια-Κύπρος, 2015
- First Evaluation Round Compliance Report on Cyprus, GRECO, Strasbourg, 12 December 2003
- Second Evaluation Round Compliance Report on Cyprus, GRECO, Strasbourg, 4 April 2008
- Third Evaluation Round Compliance Report on Cyprus, GRECO, Strasbourg, 22 March 2013
- Fourth Evaluation Round Compliance Report on Cyprus, GRECO, Strasbourg, 27 July 2016
- Special Eurobarometer: Corruption
- Στρατηγικός Προγραμματισμός του Υπουργείου Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως για το 2016-2018
- (2015) Αποτελέσματα Ετήσιας έρευνας της οργάνωσης Διεθνής Διαφάνεια-Κύπρος για τις αντιλήψεις των Κυπρίων για τη διαφθορά. Διαθέσιμο στο <http://transparencycyprus.org>
- European Commission (2015). Business Attitudes towards Corruption in the EU.Flash Eurobarometer 428:Report. Διαθέσιμο στο <http://ec.europa.eu/COMMFrontOffice/publicopinion/indexcfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/FLASH/surveyKy/2084>
- Η ευνοιοκρατία και η διαφθορά παρεμποδίζουν τον ανταγωνισμό στις επιχειρήσεις. Ευρωκέρδος Οικονομικό και Επιχειρηματικό Περιοδικό, Μ. Κωνσταντίνου (2016). Διαθέσιμο στο <http://www.eurokerdos.com>
- Krambia-Kapardis, M. (2013). Anti-Corruption Measures in Cyprus: Suggestions by Transparency International-Cyprus. Διαθέσιμο στο http://transparencycyprus.org/wpcontent/uploads/2013/04/TIC_Suggestions_Anticorruption-Measures_english_March-13.pdf
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0308:FIN:EL:PDF>
http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_397_en.pdf
<https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2017-european-semester-country-report-cyprus-el.pdf>
- European Commission. (2017). Country Report Cyprus 2017: Including an In-Depth Review and the prevention and correction of macroeconomic imbalances. Διαθέσιμο στο <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2017-european-semester-country-report-cyprus-en.pdf>
<https://www.coe.int/en/web/greco/documents/general-activity-reports>
- Transparency International. (2017). Corruption Perceptions Index 2016. http://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2016 Διεθνής Διαφάνεια-Κύπρος. (2017). CPI 2016 results. Αποτελέσματα του Δείκτη Αντίληψης της Διαφθοράς για το 2016. Διαθέσιμο στο <http://transparencycyprus.org/archives/4890>
- Μαρία Κραμβιά-Καπαρδής (2017) «Μοντέλα Αντιμετώπισης της Διαφθοράς σε Διάφορες Χώρες και Εισήγηση ενός Μοντέλου για Υιοθέτηση στην Κύπρο». Χορηγός PWC.

